

KRAJSKÝ PAMIATKOVÝ ÚRAD ŽILINA

**PAMIATKOVÁ ZÓNA
MESTA BYTČA**

**ZÁSADY OCHRANY
PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA**

TEXTOVÁ ČASŤ

ŽILINA 2014

Krajský pamiatkový úrad Žilina
Mariánske námestie 19, 010 01 Žilina

riaditeľ krajského pamiatkového úradu:
Ing. Miloš Dudáš, CSc.

Zodpovedný riešiteľ:
Ing. arch. Martina Magová

Riešitelia:
Ing. Mariana Lehutová
Ing. arch. Martina Magová
Ing. arch. Dorota Mrázová
Mgr. Ing. Miroslava Šichtová
Mgr. Katarína Vlaszatá

Časť	
I.	8
A. Vstupné údaje.	8
A.1. Požiadavka a dôvod spracovania zásad ochrany pamiatkového územia.	8
B. Základné údaje o území.	10
B.1. Názov pamiatkového územia.	10
B.2. Názov obce, mesta podľa základnej územnej jednotky a katastra, v ktorom sa pamiatková zóna nachádza.	10
B.3. Orgán, ktorý územie vyhlásil, dátum vyhlásenia.	10
B.4. Číslo pamiatkového územia v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, v registri pamiatkových zón.	10
C. Vymedzenie hranice pamiatkového územia.	11
C.1. Parcelné vymedzenie hranice Pamiatkovej zóny mesta Bytča.	11
D. Údaje o východiskových materiáloch.	13
D.1. Prehľad spracovaných územnoplánovacích dokumentácií a štúdií s overením ich právoplatnosti.	13
D.2. Mapové podklady.	13
D.3. Staršie archeologické výskumy územia.	13
D.4. Archívne materiály.	13
D.5. Literatúra.	14
Časť	
II.	16
A. Historický a urbanisticko–architektonický vývoj územia.	16
A.1. Stručný historický vývoj.	16
A.1.1. Zemepisná poloha.	16
A.1.2. Bytča v praveku a na prahu dejín.	16
A.2. Historický, urbanistický a stavebný vývoj pamiatkového územia.	18
B. Charakteristika pamiatkových hodnôt územia.	22

B.1.	Urbanistická štruktúra územia.....	22
B.2.	Charakteristika zástavby, jej výšky a rozsah zachovania historickej štruktúry.....	23
B.3.	Dominanty, výškové zónovanie, silueta, panoráma územia, obraz sídla v krajine, konfigurácia terénu, hodnotné pohľadové uhly v rámci krajiny.....	23
B.3.1.	Významné vonkajšie diaľkové pohľady a zorné body na pamiatkové územie.....	24
B.3.3.	Vnútorne pohľady a zorné uhly.....	25
B.4.	Piata fasáda – strešná krajina (strechy a krovy).....	25
B.5.	Objektová skladba pamiatkového územia	26
B.5.1.	Objekty nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok na území Pamiatkovej zóny mesta Bytča.....	28
B.5.2.	Nehnutelnosti s pamiatkovou hodnotou.....	35
B.5.3.	Objekty vytipované na zápis do Ústredného zoznamu pamiatkového fondu.....	35
B.5.4.	Nehnutelnosti nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia.....	49
B.5.5.	Ostatné objekty pamiatkového územia.....	53
B.5.6.	Archeologický výskum v pamiatkovom území.....	53
B.5.6.1.	Stručný náčrt histórie archeologického výskumu v meste Bytča.....	53
B.5.6.2.	Súpis archeologických výskumov a prieskumov.....	53
B.7.	Historická zeleň, parky, verejná zeleň, záhrady a dvory.....	55
B.8.	Súpis zistených historických názvov námestia a ulíc.....	56
C.	Vyhodnotenie pamiatkových hodnôt územia a odôvodnenie jeho ochrany...57	
C.1.	Urbanisticko-historické hodnoty štruktúr pamiatkového územia.....	57
C.2.	Architektonicko-historické hodnoty objektov pamiatkového územia.....	58
C.3.	Umelecko-historické hodnoty objektov pamiatkového územia	58
C.4.	Kultúrne a pamiatkové hodnoty archeologických nálezov a nálezísk.....	59
C.5.	Odôvodnenie ochrany pamiatkového územia	59
Časť		
III.	.....	60
	Zásady ochrany pamiatkového územia Pamiatkovej zóny mesta Bytča.....	60

A.	Všeobecné požiadavky pre PZ mesta Bytča	60
A.1.	Požiadavky na primerané funkčné využitie pamiatkového územia.....	61
A.2.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie.....	61
A.3.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu výškového a priestorového usporiadania objektov.....	62
A.4.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu prvkov mestského interiéru a uličného parteru.....	63
A.5.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu charakteristických pohľadov, siluety a panorámy územia.....	64
A.6.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu archeologických nálezísk.....	64

Časť

IV	.....	65
A.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu NKP	65
A.1.1.	Murivá a zvislé nosné konštrukcie.....	67
A.1.2.	Horizontálne nosné konštrukcie – a stropy a klenby.....	67
A.1.3.	Suterény.....	68
A.1.4.	Strechy.....	69
A.1.5.	Krovy.....	70
A.1.6.	Štítové a parcelačné múry.....	70
A.1.7.	Balkóny, pavlače, loggie.....	71
A.1.8.	Schodiská.....	71
A.1.9.	Zábradlia, mreže a ostatné kovové prvky.....	71
A.1.10.	Výplne okenných a dverných (vstupných) otvorov.....	71
A.1.11.	Povrchové úpravy stavieb – omietky, podlahy.....	72
A.1.12.	Výtvarné diela a umelecko-remeselné prvky.....	73
A.1.13.	Historická technická infraštruktúra a technické zariadenia.....	73
A.1.14.	Nová technická infraštruktúra a technické zariadenia.....	73
A.1.15.	Odvodňovanie objektov.....	74
A.1.16.	Fasády.....	74

B.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu nehnuteľností s pamiatkovou hodnotou v PZ mesta Bytča.....	75
B.1.	Strechy.....	76
B.2.	Štítové múry.....	76
B.3.	Balkóny, pavlače, loggie.....	76
B.4.	Schodiská.....	76
B.5.	Zábradlia, mreže a ostatné kovové prvky.....	76
B.6.	Výplne okenných a dverných (vstupných) otvorov	76
B.7.	Povrchové úpravy stavieb - omietky, podlahy.....	77
B.8.	Výtvarné diela a umelecko-remeselné prvky.....	77
B.9.	Nová technická infraštruktúra a technické zariadenia.....	78
B.10.	Odvodňovanie objektov.....	78
B.11.	Fasády.....	78
C.	Požiadavky na úpravu nehnuteľností, nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia.....	79
D.	Požiadavky na zachovanie, obnovu, údržbu, regeneráciu a funkčné využitie systému zelene v pamiatkovej zóne	81
D.1.	Plochy historickej zelene (NKP).....	81
D.3.	Plochy ostatnej zelene.....	82
E.	Požiadavky na realizáciu novostavieb.....	83
F.	Uličný interiér.....	84
F.1.	Požiadavky pre zachovanie, údržbu a regeneráciu uličného parteru.....	84
F.2.	Požiadavky pre regeneráciu povrchov komunikácií a verejných priestranstiev.....	84
F.3.	Požiadavky pre uličné osvetlenie.....	84
F.4.	Požiadavky na prvky drobnej architektúry a ostatného vybavenia.....	85
F.5.	Požiadavky pre zachovanie existujúcich a umiestnenie nových umeleckých diel a artefaktov.....	85
F.6.	Požiadavky pre umiestnenie reklamných, informačných, propagačných a akýchkoľvek technických zariadení.....	85

F.7.	Požiadavky pre vybavenie pamiatkového územia sezónnymi terasami a sedeniami.....	87
F.8.	Požiadavky pre umiestnenie zariadení technickej infraštruktúry.....	87
G.	Prezentácia pamiatkového fondu PZ Bytča.....	88
H.	Všeobecné záverečné ustanovenia.....	89
I.	Záver.....	91
J.	Aktualizácia zásad pamiatkovej starostlivosti.....	92
K.	Grafická časť Zásad ochrany pamiatkového územia PZ mesta Bytča.....	93
L.	Prílohy.....	94
M.	Právne normy.....	95
N.	Záverečné ustanovenia.....	96

Časť I.

A. Vstupné údaje

A.1. Požiadavka a dôvod spracovania zásad ochrany pamiatkového územia

Požiadavka na spracovanie zásad ochrany pamiatkového územia – Pamiatkovej zóny mesta Bytča - vyplýva z dikcie zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej aj „pamiatkový zákon“). V zmysle § 29 pamiatkového zákon je definovaná Základná ochrana pamiatkového územia:

(1) Základná ochrana pamiatkového územia je súhrn činností a opatrení, ktorými orgány štátnej správy a orgány územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkmi nehnuteľností zabezpečujú zachovanie pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb, areálov alebo urbanistických súborov a vhodné technické vybavenie pamiatkového územia.

(2) Krajský pamiatkový úrad vypracúva zásady ochrany pamiatkového územia, ktoré sú dokumentom na vykonávanie základnej ochrany podľa odseku 1 a sú podkladom pre územný plán. Krajský pamiatkový úrad alebo osoba oprávnená podľa § 35 ods. 3 vypracúva zásady ochrany pamiatkového územia, ktoré sú dokumentom na vykonávanie základnej ochrany podľa odseku 1. Zásady sú súčasťou územného priemetu ochrany kultúrnych hodnôt územia, ktorý je podkladom na spracovanie územnoplánovacej dokumentácie podľa osobitného predpisu.¹⁾

(3) Zásady ochrany pamiatkovej rezervácie alebo pamiatkovej zóny obsahujú požiadavky na primerané funkčné využitie územia, na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie, materiálnej a objektovej skladby, výškového a priestorového usporiadania objektov, architektonického výrazu, prvkov uličného interiéru a uličného parteru, historickej zelene objektovej skladby, výškového a priestorového usporiadania objektov, prvkov interiéru a uličného parteru, charakteristických pohľadov, siluety a panorámy, archeologických nálezísk, prípadne ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt pamiatkového územia.

(4) Miestne príslušný krajský pamiatkový úrad je dotknutým orgánom štátnej správy pri prerokúvaní územného plánu regiónu, územného plánu obce a územného plánu zóny.^{28a)}

Zo znenia § 29 pamiatkového zákona vyplýva požiadavka na vypracovanie zásad ochrany pamiatkového územia. Pamiatkový úrad Slovenskej republiky zahrnul vypracovanie Zásad ochrany pamiatkového územia Pamiatková zóna Bytča do plánu hlavných úloh činnosti úradu.

Dôvodom spracovania zásad ochrany pamiatkového územia je vytvoriť dokument, ktorý bude podkladom pre výkon štátnej správy na úseku ochrany pamiatkového fondu v pamiatkovom území, a ktorý definuje pamiatkové hodnoty územia a určí požiadavky na ich vhodný spôsob ochrany, obnovy a prezentácie.

Nutnosť vypracovať zásady ochrany pamiatkového fondu v Pamiatkovej zóne mesta Bytča ďalej vyplynula z dôvodu zmeny legislatívnych predpisov, rozmachu

---

¹§ 22 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov

stavebných aktivít v pamiatkovom území, stanovení podmienok pre stavebnú činnosť pri uplatňovaní záujmov ochrany pamiatkového fondu a absencie podrobnejšie spracovaných „Aktualizovaných Zásad pamiatkovej starostlivosti o historický urbanistický súbor Bytča, spracovaných v roku 1988“.

Zásady ochrany pamiatkovej zóny obsahujúce požiadavky na primerané funkčné využitie pamiatkového územia, na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie, výškového a priestorového usporiadania objektov, prvkov mestského interiéru a uličného parteru, charakteristických pohľadov, siluety a panorámy, a archeologických nálezísk, dopĺňujú a spresňujú platný Územný plán sídelného útvaru Bytča, zmena a doplnok č. 4, v znení zmien a doplnkov, schválený Všeobecne záväzným nariadením mesta Bytče č. 4/2010 zo dňa 29.04.2010.

B. Základné údaje o území

B.1. Názov pamiatkového územia

Pamiatková zóna mesta Bytča (ďalej aj „PZ mesta Bytča“, „pamiatková zóna“ alebo „PZ“)

B.2. Názov obce, mesta podľa základnej územnej jednotky a katastra, v ktorom sa pamiatková zóna nachádza

Mesto: Bytča

Katastrálne územie: Bytča

B.3. Orgán, ktorý územie vyhlásil, dátum vyhlásenia

Okresný úrad v Žiline Všeobecným záväzným nariadením o vyhlásení Pamiatkovej zóny mesta Bytča zo dňa 10. 05. 1991 (ďalej VZN). Všeobecne záväzné nariadenie nadobudlo účinnosť dňa 10. 05. 1991.

B.4. Číslo pamiatkového územia v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, v registri pamiatkových zón

„11“

C. Vymedzenie hranice pamiatkového územia

C.1. Parcelné vymedzenie hranice Pamiatkovej zóny mesta Bytča

Územné vymedzenie pamiatkovej zóny mesta Bytča podľa VZN o vyhlásení územia v Bytči za pamiatkovú zónu je nasledovné:

V súvislosti s rozsiahlou stavebnou činnosťou v posledných rokoch a hlavne nevhodnými veľkoplošnými asanáciami v bezprostrednej blízkosti historického centra sa plocha pamiatkovej zóny mesta Bytča vymedzuje:

Hranica PZ začína v severozápadnom rohu parcely č. KN 714/1 a pokračuje severovýchodným smerom priečne cez parcely KN 714/7, 714/6 a 1360/1. V tomto smere pokračuje aj ďalej po hranici parcely č. KN 645 a 592, a pozdĺž juhovýchodnej hrane ulice Kragujevských martýrov, ohraničujúc tak zároveň parcely č. KN 641, 637, 636/2, 634/2, 633, 630, 629, 628, 626/2, 623 a na záver križuje parcelu 1358/2, pričom sa zalomí v juhovýchodnom rohu a pokračuje ďalej južným smerom po hranici Hlinkovej ulice. Hranica PZ sa lomí na hranici Hlinkovej ulice a ulice St. Bíroša a pokračuje ďalej smerom na východ po severnej hranici parcely č. KN 1352 až po jej severovýchodný roh, kde sa lomí smerom na juh a pokračuje pozdĺž východnej hranice parciel č. KN 1352, 50, 48, 45/3, 44/2, 42/2, 40 až po juhovýchodné nárožie tejto parcely. Ďalej pokračuje juhovýchodným smerom po hranici Kollárovej ulice a zároveň aj parciel číslo 1346/1 (čím križuje Moyzesovu ulicu), 23/2, 23/6, 23/3, 24 a 25. Na juhozápadnom rohu ulice sa hranica lomí smerom na západ a pokračuje pozdĺž severnej strany Lombardiniho ulice, súčasne kopíruje južné hranice parciel č. KN 25, 22, 21, 17, 16, 14/2, 12, 11. Hranica PZ sa asi v jednej tretine južnej hranice parcely č. KN 9/2 pravouhlo zalomí smerom na juh a pokračuje pozdĺž východnej hranice parcely č. KN 1374. Ďalej pokračuje smerom na juh a križuje kolmo parcelu č. KN 1160, a na hranici parcely sa zalomí smerom na západ. V severovýchodnom rohu parcely číslo KN 1156 sa hranica PZ zlomí smerom na juh a pokračuje po hranici parciel č. KN 1156, 1154, 1121/4, 1149, 1145, 1143/1, 1140, 1138, 1136, 1133, 1134, 1127, 1125. V juhovýchodnom rohu parcely č. 1125 sa hranica PZ zlomí smerom na východ a pokračuje po hrane parcely číslo KN 1117/2, kde sa zlomí v jej severovýchodnom rohu a pokračuje smerom na juhovýchod. Hranica PZ pokračuje južným smerom pozdĺž západnej hrany Hurbanovej ulice, kde zároveň kopíruje východné hranice parciel č. 1117/2, 1117/1, 1116, 1114 a 1113. V juhovýchodnom rohu parcely číslo 1113 sa hranica zlomí a pokračuje západným smerom po jej hranici. Asi v jednej tretine južnej hrany parcely 1113 križuje juhovýchodným smerom parcelu č. KN 1377/1 (Štefánikova ulica), pričom ďalej križuje parcelu č. KN 1104/8 a ohraničuje parcely č. KN 1104/11, 104/7, 1106/1, 1089/1, 1089/2. V juhovýchodnom rohu parcely č. 1089/2 sa hranica PZ zlomí a pokračuje pozdĺž tejto parcely smerom na západ až po severovýchodný roh parcely č. KN 1104/9, odkiaľ pokračuje juhovýchodným smerom pozdĺž východnej hranice tejto parcely až po jej juhovýchodný roh. Tu sa hranica PZ opäť zlomí smerom na západ a pokračuje až po hranicu parcely č. KN 1074, pričom ďalej kopíruje jej východnú hranicu. V juhovýchodnom rohu parcely č. KN 1074 sa hranica PZ lomí smerom na západ a pokračuje pozdĺž južných hraníc parciel č. 1074 a 1075, kde sa v juhozápadnom rohu tejto parcely opäť lomí a pokračuje severozápadným smerom až po styčný roh parciel č. KN 1086/1 a 1385. Hranica PZ pokračuje ďalej smerom na západ pozdĺž južnej hranice parcely č. KN 1385, 3519/5, 903/1 až po juhozápadný roh tejto parcely, v ktorom sa lomí smerom na juh a pokračuje pozdĺž juhovýchodnej hranice č. KN 904/2 až po jej juhozápadný roh, kde sa zlomí a pokračuje smerom na juh pozdĺž hranice parcely č. 912. Parcelu č. 912 ohraničuje hranica PZ aj z južnej a západnej strany. V juhozápadnom rohu parcely č. KN 912 sa hranica PZ lomí smerom na sever

a pokračuje pozdĺž západných hraníc parciel č. KN 912, 911/1, 911/3, 905/1, 909/6 a križuje kolmo parcelu č. KN 908. V kontakte parcely č. KN 908 a 824/1 sa hranica PZ lomí smerom na východ a pokračuje po juhozápadný roh parcely č. 824/3, kde sa opäť lomí a pokračuje smerom na sever pozdĺž západných hraníc parciel č. KN 824/3, 824/5, 824/10. Hranica PZ sa v severozápadnom rohu parcely č. KN 824/10 lomí smerom na východ a v styku parcely s parcelou č. KN 853 sa lomí a pokračuje smerom na sever pozdĺž západnej hranice parcely č. KN 853. Hranica PZ kolmo križuje parcelu č. 1374 (ulicu 1. Mája) a pokračuje pozdĺž západnej hranice parcely č. 646/2, kde sa opäť láme v jej severozápadnom rohu a pokračuje smerom na východ. Pri styku parcely č. KN 64682 a č. KN 650 sa hranica PZ zlomí a pokračuje smerom na východ pozdĺž západných hraníc parciel č. 650, 653/1, 653/11, 653/7, 655/10, 655/14, 714/1, kde sa v severozápadnom rohu tejto parcely hranica PZ uzatvára.

D. Údaje o východiskových materiáloch

D.1. Prehľad spracovaných územnoplánovacích dokumentácií a štúdií s overením ich právoplatnosti

- Územný plán sídelného útvaru Bytča, zmena a doplnok č. 4, v znení zmien a doplnkov, schválený Všeobecne záväzným nariadením mesta Bytče č. 4/2010 zo dňa 29.04.2010
- Všeobecno-záväzné nariadenie mesta Bytča č. 3/2010 zo dňa 29.04.2010 k územnoplánovacej dokumentácii „Aktualizácia časti ÚPN SÚ Bytča“, vrátane jej neskorších zmien a doplnkov.
- Všeobecno-záväzné nariadenie mesta Bytča č. 4/2010 zo dňa 29.04.2010 k územnoplánovacej dokumentácii „Aktualizácia časti ÚPN SÚ Bytča“, vrátane jej neskorších zmien a doplnkov.

D.2. Mapové podklady

- Aktualizované Zásady pamiatkovej starostlivosti o historický urbanistický súbor BYTČA, 1988, Výkresová časť
- Analógová katastrálna mapa mesta Bytča poskytnutá Správou katastra Bytča v júni 2013, v mierke 1 : 2000.
- Pamiatkové územie mesta Bytča, vymedzenie územia pamiatkovej zóny, Pamiatkový úrad Slovenskej Republiky, Cesta na Červený Most 6, 814 06 Bratislava

D.3. Staršie archeologické výskumy územia

Stručné zhodnotenie výsledkov doterajšieho výskumu a súpis archeologických výskumov na území PZ mesta Bytča je uvedený v odseku B.1.8 tohto materiálu.

D.4. Archívne materiály

- Výrez z historickej vojenskej mapy z 1. Vojenského mapovania 12-03, rok 1769–Vojenské mapovanie na Slovensku, Annamaria Jankó, Bronislava Porubská, Pamiatkový úrad Slovenskej republiky 2013
- Výrez z historickej vojenskej mapy z 2. Vojenského mapovania XXX-34 a XXX-35, rok 1819 – Vojenské mapovanie na Slovensku, Annamaria Jankó, Bronislava Porubská, Pamiatkový úrad Slovenskej republiky 2013
- Výrez z historickej vojenskej mapy z 3. Vojenského mapovania 9-XIX., , rok 1882 – Vojenské mapovanie na Slovensku, Annamaria Jankó, Bronislava Porubská, Pamiatkový úrad Slovenskej republiky 2013
- Historická mapa, NAGY BITSE, KOZSÉG – HATÁRÁNAK, tagositás – utáni, rok 1878, Štátny archív Bytča

D.5. Literatúra

- PhDr. Slavko Churý, PhDr. Jana Kurucárová, Mgr. Peter Štanský: BYTČA. Knižné centrum pre Mestský úrad v r. 2002, Žilina 2002
- PhDr. Jozef Kočíš, CSc., PhDr. Slavko Churý: BYTČA 1378-1978. Osveta 1978, Martin 1978
- ² Bárta J., Kalaš L., Balogh J. Nálezová správa 136/61.
- ³ Balogh J. Nálezová správa 135/61.
- ⁴ Moravčík J.: Obec Kotešová: Administratívno – správny vývoj, miestne časti a vývoj obyvateľstva, s.1.
- ⁵ <http://www.sulov-hradna.sk/prv-obyvatelia/>
- ⁶ Moravčík J.: Obec Kotešová: Administratívno – správny vývoj, miestne časti a vývoj obyvateľstva, s.1.
- ⁷ Petrovský-Šichman, A.: Severozápadné Slovensko v dobe laténskej a rímskej, VSP VII, Žilina 1965, s. 70.
- ⁷ Petrovský-Šichman, A.: Severozápadné Slovensko v dobe laténskej a rímskej. Vlastivedný zborník Považia VII, Žilina 1965, s. 70-71.
- ⁸ Petrovský-Šichman, A.: Nálezová správa 110/54.
- ⁹ Petrovský-Šichman, A.: Nálezová správa 185/54.
- ¹⁰ Chaloupecký V.: Staré Slovensko. Bratislava 1923.
- ¹¹ Petrovský-Šichman A.: Slovanské osídlenie severného Slovenska. Vlastivedný zborník Považia VI. Žilina 1964, s.70-71.
- ¹² Petrovský-Šichman A.: Nálezová správa 111/54.
- ¹³ Petrovský-Šichman A.: Nálezová správa 185/54.
- ¹⁴ Petrovský-Šichman A.: Nálezová správa 58/47.
- ¹⁵ Petrovský-Šichman A.: Nálezová správa 59/47.
- ¹⁶ Petrovský-Šichman, A.: Severozápadné Slovensko v dobe laténskej a rímskej. Vlastivedný zborník Považia VII, Žilina 1965, s. 70.
- ¹⁷ Aktualizačné listy Národnej kultúrnej pamiatky Kaštieľ s areálom v Bytči. Č. ÚZPF 1322/1-6
- ¹⁸ Kolektív: Bytča. Žilina 2002.
- ¹⁹ <http://portal.gov.sk/portal/sk/Default.aspx?CatID=109&cityID=517461>
- ²⁰ http://www.zilinskyvecernik.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=14540&Itemid=71
- ²¹ A. Vallašek/ Š. Schönweitzová: Správa o zisťovacom archeologickom výskume v objekte „Sobášny plác“ v Bytči, okr. Žilina, od 20.11-7.12.1967. Bratislava 1968. Archív pamiatkového úradu Slovenskej republiky.
- ²² M. Furman/ L. Krišková/ P. Bednár Záchranný archeologický výskum pri Sobášnom paláci v Bytči. V tlači.
- ²³ J. Moravčík: Archeologické nálezy v Považskom múzeu v rokoch 1976 – 1980. Vlastivedný zborník Považia XV. 1985., str. 15, 17
- ²⁴ Petrovský-Šichman, A.: Severozápadné Slovensko v dobe laténskej a rímskej, Vlastivedný zborník Považia VII, Žilina 1965, s. 70-71.
- ²⁵ Petrovský-Šichman A.: Slovanské osídlenie severného Slovenska. Vlastivedný zborník Považia VI. Žilina 1964, s.67, 70.
- ²⁶ Územný plán VÚC Žilinského kraja S.308
- ²⁷ <http://portal.gov.sk/portal/sk/Default.aspx?CatID=109&cityID=517461>
- ²⁸ Balogh, J.: Nálezová správa 135/61.

- ²⁹Moravčík J.: Obec Kotešová: Administratívno – správny vývoj, miestne časti a vývoj obyvateľstva, s.1.
- ²⁴Petrovský-Šichman, A.: Severozápadné Slovensko v dobe laténskej a rímskej, Vlastivedný zborník Považia VII, Žilina 1965, s. 70.
- ²⁹Moravčík J.: Obec Kotešová: Administratívno – správny vývoj, miestne časti a vývoj obyvateľstva, s.1.
- ³⁰Šedo O.: Nálezy keramiky z 12.-13. stor. v Kotešovej, AVANS 1974, Nitra1975, s.98-99.
- ³¹Pramene k dejinám Slovenska z konca 5. až z 13. storočia. II. zväzok. Stredoslovenský kraj. Nitra 1992, 189-194.
- ²⁴Petrovský-Šichman, A.: Severozápadné Slovensko v dobe laténskej a rímskej, Vlastivedný zborník Považia VII, Žilina 1965, s. 70-71.
- ²⁵Petrovský-Šichman A.: Slovanské osídlenie severného Slovenska. Vlastivedný zborník Považia VI. Žilina 1964, s.67, 70.
- ³¹Pramene k dejinám Slovenska z konca 5. až z 13. storočia. II. zväzok. Stredoslovenský kraj. Nitra 1992, 189-194.
- ²⁴Petrovský-Šichman, A.: Severozápadné Slovensko v dobe laténskej a rímskej, Vlastivedný zborník Považia VII, Žilina 1965, s. 70-71.
- ²⁵Petrovský-Šichman A.: Slovanské osídlenie severného Slovenska. Vlastivedný zborník Považia VI. Žilina 1964, s.67, 70.
- ³¹Pramene k dejinám Slovenska z konca 5. až z 13. storočia. II. zväzok. Stredoslovenský kraj. Nitra 1992, 189-194.

Časť II.

A. Historický a urbanisticko–architektonický vývoj územia

A.1. Stručný historický vývoj

A.1.1. Zemepisná poloha

Na severozápadnom Slovensku, v západnej časti Žilinského kraja sa nachádza mesto Bytča. Leží v bytčianskej kotline, rozkladajúcej sa pozdĺž stredného toku Váhu. Kotlina je dlhá asi 20 km, 2-3 km široká a leží v nadmorskej výške 280-360 m. Na rozdiel od väčšiny kotlín na Slovensku má táto depresia v podstatnej miere erózy pôvod. Kotlinu vyplňa niva Váhu a jeho prítokov a nižšie stupne riečnych terás. Na severozápade túto kotlinu ohraničuje pohorie Javorníky, na juhovýchode sú to Strážovské vrchy. Severovýchodná i juhozápadná časť je otvorená povodím rieky Váh. Oblasť na pravom brehu rieky Váh – Bytča časť Hrabové – zasahujú už do Súľovských vrchov. Táto národná rezervácia je súčasťou Strážovských vrchov. Západná časť Bytče Pšurnovice – je na predhorí Javorníkov.

Územie Bytče s mestskými časťami Hliník nad Váhom, Malá Bytča, Mikšová, Pšurnovice a Hrabové má celkovú rozlohu 43,5 km. Na severe hraničí s obcami Veľké Rovné, Kolárovice, Petrovice-Setechov, na západe so Štiavnikom a Hvozdnicou, na juhu s Predmierom, Jablonovým, Súľovom - Hradnou a Hlbokým nad Váhom a na východe s Kotešovou.

Samotné mesto sa nachádza na súradnici 49° 15“ severnej zemepisnej šírky a 18° 34“ východnej zemepisnej dĺžky. Stred Bytče má nadmorskú výšku 308 metrov. Je križovatkou medzinárodných cestných ťahov. Jej územím prechádza diaľnica D1, ktorá ju bude spájať na východe s Poľskom a Ukrajinou, na západe ju už teraz spája so sieťou diaľnic krajín Európskej únie. Medzinárodná cesta E 50 a E 442 v smere na Moravu sa križujú priamo v meste¹.

A.1.2. Bytča v praveku a na prahu dejín.

Vychádzajúc zo súčasných archeologických poznatkov predpokladáme, že v staršej dobe kamennej bolo širšie osídlenie Bytče obývané len sporadicky. Dokonca nálezy pochádzajú často len zo zberov, a tým dokladajú síce prítomnosť paleolitického človeka ale absentujú poznatky o akejkoľvek obytnej architektúre, a teda i o stálej prítomnosti človeka. Nálezy na území pamiatkovej zóny Bytča sa doteraz nevyskytujú. Miestna časť Mikšová, poloha „Na terase“, nachádzajúca sa na severovýchodnom okraji obce, je zo zberov známa ako paleolitické nálezisko² (staršia doba kamenná). Severovýchodne od obce sú zbermi vytipované mladopaleolitické lokality (približne 20 tis. pred n.l.), a to v polohe Za potôčkami³ alebo Za rybníkmi a v polohe Nivy. Zberový materiál pozostáva z nálezov kamenných nástrojov a kamenných jadier. V prípade polohy Za potôčkom bola nájdená konkrétne čepieľka z patinovaného pazúrika⁴.

Praveký človek si ako miesto pre oddych a obydlie ale hlavne ako úkryt pred nepriaznivým počasím i divými zvieratami vyberal polohy pod skalnými prevismi, v jaskyniach. Dôkazom takéhoto využitia priestorov sú nálezy zo Šarkanej diery v Súľovských skalách, a to eneolitická keramika (neskorá doba kamenná - približne 2900-1900 pred n.l.) a kosti jaskynných medved'ov⁵.

V mladšej dobe bronzovej osídľoval územie severozápadného Slovenska ľud lužickej kultúry. Nebolo tomu inak ani v bytčianskej kotline. V mestskej časti Hliník nad Váhom, v polohe Kľuky bolo odkryté sídlisko (približne 1900-900 pred n.l.) patriace

ľudu tejto kultúry. V katastri blízkej obce Kotešová bolo pri stavbe vodného diela tiež porušené sídlisko. Pri ďalších stavebných prácach súvisiacich s výstavbou prírodného kanála k elektrárni Mikšová bolo zistené rozsiahle popolnicové pohrebisko. To sa nachádzalo v polohe „Nivy“ a archeologický výskum v rokoch 1960 – 1961 tu odhalil 15 hrobov obložených kameňom. V nich, prípadne v ich blízkosti sa našlo do 200 žiarových hrobov. Spôsob pochovávaní v mladšej dobe bronzovej bol v tomto prostredí jednotný a to spaľovaním mŕtvych na pohrebnej hranici a uložením spálených kostí, bronzových ozdôb, popola a uhlíkov do hlinených nádob – popolníc. V jednotlivých hroboch sa okrem týchto popolníc nachádza ďalšia tzv. sprievodná keramika (misy, šálky, džbánky, vázičky). Kamenné hroby dosahovali v priemere niekoľko metrov na šírku a niektoré výšku až jeden meter⁶.

Stopy po osídlení človekom nachádzame nielen v nížinách ale aj na vyvýšeninách. Jedná sa o prírodné útvary zo strategického hľadiska výhodné. Také výhodné, že boli často využívané i v nasledujúcich obdobiach, či už v mladšej dobe železnej, veľkomoravskej alebo vo vrcholnom stredoveku. Dôsledkom takéhoto intenzívneho využívania konkrétnych polôh sú časté deštrukcie stôp po staršom usídlení. Preto aj nálezy sú sporadické a väčšinou ich tvoria stopy po opevnení drevozemnom, črepy nádob, menej časté sú kovové zlomky. Túto oblasť Slovenska ako v dobe bronzovej, tak i v dobe halštatskej (staršia doba železná, cca 900-450 pred n.l.) obýval ľud lužickej kultúry. Príkladom takéhoto sídliska je poloha Kľuky v miestnej časti Bytče – Hliník. Nachádza sa pod juhovýchodným úpäťm Prašnice. Pravdepodobne sa priamo viazala ku križovatke ciest zo Sliezska s Považskou. V inej polohe, „Na Bašte“, t.j. na východnom úpäťmi vysokej terasy sa na oráčine zachytili stopy osídlenia neskorohalštatského rázu.⁷ Na opačnom brehu rieky Váh oproti miestnej časti Mikšová na kopci Na skladzie v katastri obce Maršová-Rašov boli opäť spozorované atypické črepy neskorohalštatského rázu.⁷ Taktiež v katastri obce Súľov-Hradná sa nachádza viacero polôh s identifikovanými lužickými črepami z doby halštatskej získaných či už zberom, alebo z kontextu kultúrnych vrstiev (poloha Pod zámek I). Tieto polohy sa nachádzajú hlavne na úpäťmiach Súľovských skál.⁷

V mladšej dobe železnej, nazývanej laténska (450 pred n.l. – 0) je prvýkrát na území Slovenska konkrétne južného možné spojiť archeologickú kultúru s historicky známym obyvateľstvom, a to Keltmi. Oblasť severného Slovenska naďalej obýva ľud lužickej kultúry, ale pod novým archeologickým menom: púchovská kultúra, keďže jej prejavy sú výrazne ovplyvnené keltským svetom. Nálezy z tohto obdobia sa sústreďujú predovšetkým v širšom okolí mesta Bytča. Najviac je ich známych z rôznych polôh miestnej časti obce Maršová – Rašov, a to zberom A. Petrovským-Šichmanom⁸. Na východnom úpäťmi kopca „Na Skladzie“ v polohe „Kopánka“ boli spozorované stopy neskorolaténskeho sídliska. Na temene Hradišťa je malé valové opevnenie, datované pórovitou keramikou na koniec doby laténskej. Toto opevnenie sa viaže ku križovatke cesty zo Súľova s považskou hradsťou v Predmieri.⁷ Pri zemných prácach pre vodovod na úpäťmi Hradišťa identifikoval podľa nálezových situácií A. Petrovský-Šichman púchovské (laténske) sídlisko.⁹

Sporadicky je doložené osídlenie bytčianskej kotliny aj v dobe rímskej (cca 0-400 n.l.). V miestnej časti Hliník, v polohe „Kľuky“ situovanej pod juhovýchodným úpäťmi Prašnice, existovalo i v tomto období zhruba jedno hektárové sídlisko. Vzhľadom na jeho polohu A. Petrovský - Šichman predpokladá, že strážilo križovatku ciest zo Sliezska s Považskou.⁷ Známy je náhodný nález striebornej mince cisára Trajána (98-117n.l.) nájdený v záhrade J. Pálfyovej.⁷ V širšom okolí Bytče poznáme viacero nálezísk z doby rímskej. Najviac ich je v katastri obce Súľov – Hradná, v okolí neskoršie postaveného stredovekého hradu Súľov. Pri rozširovaní Hradskej do svahu v Dolinke sa našli 2 medené rímske nádoby zo staršej doby rímskej.⁷

Dôsledkom stavu výskumu zo začiatku 20. Stor. bol názor o neosídlenom strednom a severnom Slovensku v stredoveku až do tatárskeho vpádu (r. 1241).¹⁰ Výskumy či už deštruktívneho lebo nedeštruktívneho charakteru (zbery) nasledujúcich rokov 20. storočia bádateľov, najmä V. Budinského-Kričku, Š. Janšáka, A. Petrovského - Šichmana a J. Moravčíka tento predpoklad starostlivo vyvrátili.

Len v samotnom katastri mesta Bytča a jej miestnych častí je už dnes známych viacero stredovekých polôh. V polohe "Na mesci" na vysokej terase boli odkryté zvyšky drevených stredovekých domov a vydrevenie studne so stredovekou keramikou. Podľa tradície tu stála Stará Bytča. V miestnej časti Hliník nad Váhom, v polohe "Podemlynčie" bola porušená sídlisková vrstva s črepami slovanskými i veľkomoravskými. Poloha je tesne na juhozápadnom úpätí Prašnice vo výtoku dolnohlinického potoka z doliny do kotliny Váhu. V polohe "Kľuky" na ploche približne jeden hektár bolo dokázané osídlenie z doby veľkomoravskej.¹¹

Na úpätí Strážovských vrchov sa v stredoveku nachádzali minimálne dve hradišťa: Hradište/ Hradisko v Rašove^{12,13} a taktiež v Súľove-Hradnej^{14,15}. Obe sú zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu. V západnej časti bytčianskej kotliny, na ceste z Makova vstupujúcej do kotliny Váhu vedľa východného úpätia vysokej terasy sa nachádza poloha známa ako „Na bašte“. Názov sa pravdepodobne viaže k zaniknutému drevenému opevneniu z 12.-13. stor.¹⁶

A.2. Historický, urbanistický a stavebný vývoj pamiatkového územia od stredoveku

V rannom stredoveku, v predveľkomoravskom období, patrila táto oblasť do Nitrianskeho kniežatstva, resp. k ranofeudálnemu štátu Mojmirovcov. Je pravdepodobné, že územie patrilo po páde Veľkej Moravy k vratislavskej diecéze a dŕžave Piastovcov. Od druhej polovice 11. stor. sa stalo trvalou súčasťou uhorského kráľovstva a z cirkevnej stránky nitrianskeho biskupstva. Prvá písomná zmienka o Bytči pochádza z roku 1234. Listina hovorí o odpredaji druhej polovice „terra Bycha“ Rodom, Boleslavom, Kračunom a Mykudom nitrianskemu biskupovi Jakubovi za 44 hrivien striebra. Z listiny taktiež vyplýva, že v čase jej spísania, prvá polovica panstva už patrila nitrianskemu biskupstvu. To zostalo majiteľom Bytče až do polovice 15. stor. A to, aj na priek tomu, že po odchode Tatárov daroval Belo IV. Bytču a Hvozdnicu synom bána Filipa (Fyle) Štefanovi a Mikulášovi. Prvá písomná zmienka o bytčianskej fare pochádza z registrov o vyberaní pápežských desiatkov z rokov 1332-1338. Množstvo desiatkov odpovedá veľkosti fary. Na pravom brehu Váhu bola Bytča jedinou farou pre väčšie územie. Bytča bola teda už v druhej pol. 13. stor. centrom v rámci svojho regiónu. Prvý údaj o Bytči ako o meste pochádza z listiny o odpredaji dedičného richtárstva a biskupskej kúrii v Bytči so všetkými k nim patriacimi majetkami a úžitkami z r. 1378 nitrianskym biskupom Dominikom mešťanovi Petrovi, synovi Damiána za 235 hrivien denárov. Ďalším richtárom sa stal Stanislav Žid z Trenčianskych Bohuslavíc. V roku 1484 sa prvý raz stretávame s voleným richtárom Veľkej Bytče. Stal sa ním Jakub Bosman. Najstaršia zachovaná listina z Bytče zo septembra 1484, kde svedčili Bytčania v hraničnom spore medzi dedinami Kotešová a Hliník. Celé 15. Storočie sa nieslo v duchu sporov o bytčianske panstvo. Vystriedalo niekoľko feudálnych pánov, podľa toho, kto nadobudol prevahu, alebo kto sa dostal do milosti alebo nemilosti u panovníka. Tak Bytču postupne ovládli Pongrác zo Svätého Mikuláša, Blažej Podmanický i Vilhelm Tetauer. Ako vyriešenie vlastníckych sporov sa prezentuje darovanie Bytče kráľom Vladislavom II. 1. Mája 1500 Imrefimu zo Serdahelu.

V 14.-15. Stor. v Bytči už pôsobili ševci, krajčíri, súkenníci i kupci. V meste sa v stredy konali týždenné trhy, zvýšila sa intenzita remeselníckej výroby. Predpokladá sa,

že v meste existoval mlyn a možno aj predavači soli. Zdá sa. Že Bytčania nemali žiadne robotové povinnosti, čo bolo v súlade so žilinským právom. Najneskôr začiatkom 14. Stor. sa dotvorilo Bytčianske panstvo. Hlavné správne centrum Bytčianskeho i Hričovského hradného panstva sa vzhľadom na to, že mali často spoločného majiteľa prenieslo do Veľkej Bytče. Predpokladá sa, že do r. 1378 správa sídlila hlavne v biskupskej kúrii.. Iná kúria, panský dom „curia temporalis“ sa prvýkrát spomína v r. 1424, keď bol jej správcom Blaško. Sídлом správy mohla byť aj obytná veža, prvý raz spomínaná v r. 1454. V neskorších listinách sa spomína nie len veža, ale aj opevnenie – zámok a mesto Veľká Bytča. V písomnom prameni z roku 1418, kde sa hovorí o Ctiborovi II. synovi sedmohradského vojvodu ako o „pánovi Váhu“, sa Bytča spomína ako „fortalicium“ čiže pevnosť, hrad. V neskoršej listine z roku 1547 sa spomína, že Podmanickí ho vyplienili, slovami „demolitio castelli“. (Jozef Kočíš: Bytčiansky zámok. 1974; Lukinich, I.: A podmanini Podmaniczky család okléváltára. Budapest 1941, s.420).

Bytčiansky zámok v terajšej podobe dal postaviť František Thurzo v rokoch 1571 – 1574. I keď zámok bol podľa nápisu nad vchodom postavený ako nový, nemožno vylúčiť použitie materiálu zo stavieb, ktoré stáli na tomto mieste už predtým. Kaštieľ (zámok) je masívna budova štvorcového pôdorysu, obklopená na štyroch nárožiach mohutnými baštami vychádzajúc z typu talianskeho kastela. V sebe spájala reprezentačnú aj obrannú funkciu, podmienenú najmä obavami z tureckých nájazdov. Uprostred severného krídla sa týči šesťposchodová veža, pod ňou je polkruhovo zaklenutý originálny portál. Na portáli sú dosiaľ dobre viditeľné otvory na padací most. Obrannú funkciu kaštieľa akcentovali strieľne na prízemí bášť. Prístupovú cestu do zámku lemuje z oboch strán paralelne bežiaci parkánový múr. Ešte roku 1720 bola táto prístupová cesta krytá strechou. Za druhou bránou je priestranstvo obdĺžnikového tvaru, uzavreté je z 3 strán parkánovým múrom. Za ním je posledný vchod do zámku.

K zámku za Juraja Thurzu pribudol roku 1601 objekt Svadobného paláca. Je to bloková monolitná stavba obdĺžnikového pôdorysu s rozmermi 40 x 15 m. Podľa epigrafického nápisu z hlavného portálu dal Sobášny palác postaviť palatín gróf Juraj Thurzo roku 1601 ako vysoko reprezentačný priestor na usporadúvanie takých spoločenských udalostí akými boli svadobné hostiny jeho detí. Na základe prieskumu z rokov 1960-1961 Dr. Ing. Chudomelka predpokladal existenciu starších objektov v severnej a južnej časti existujúceho paláca. Neskoršími výskumami architektonicko-reštaurátorským akad. mal. Grnáča i archeologickým roku 1967 v interiéri paláca možno skonštatovať, že Sobášny palác nebol postavený na základoch starších objektov. Vznikol ako monolitná bloková stavba v roku 1601. Pri záchrannom archeologickom výskume z roku 2009 realizovanom v exteriéri popri východnej stene sobášneho paláca bol odhalený sídliskový objekt/vrstva datovaný keramikou do 14.-15. Storočia, siahajúci pod základové murivo stavby.²²

Ku kaštieľu patria ešte dve budovy. Objekt vstupnej budovy je situovaný na východnej strane areálu zámku, existoval už v čase výstavby zámku Františkom Thurzom. Vtedy buď vznikla, alebo sa adaptovala vstupná veža do prednádvorcia v podobe hranolovej stavby štvorcového pôdorysu s dvoma zhodne ukončenými vstupnými otvormi (polkruhovite ukončenými) situovanými, v západnom a východnom priečelí.

Druhou budovou je klasicistický objekt situovaný na severnej strane areálu zámku. Realizovaným výskumom v 80. rokoch bola dokázaná priama súvislosť s výstavbou zámku a vstupnej veže. Po obvode thurzovského renesančného kaštieľa obieha hradbový múr, ktorý vystupujúcimi polkruhmi kopíruje jeho pôdorys. Vstup do kaštieľa cez bránu v opevnení je situovaný v osi S-J. Vchod do vonkajšieho zámockého nádvorcia vedie cez kamenný most ponad rieku a cez pôvodnú bránu.¹⁷

Chaotické obdobie po moháčskej katastrofe (r. 1526), prinieslo Bytči opäť rôznorodé majetkovoprávne pomery a spory. Nárokovali si na ňu viacerí: Gašpar

Dominith, Ladislav Podmanický, Rafael Podmanický i Ján Imrefi. Spor sa vyriešil odstúpením Bytče a Hričova Jánom Imrefim za 4500 zlatých Rafaelovi Podmanickému. V písomných prameňoch tohto obdobia figuruje Bytča ako súčasť Hričovského hradu. Po smrti Rafaela Podmanického, keďže nezanechal potomkov, spomínajú pramene ešte Jána Farkaša a Gašpara Horvátha, ako posledných bytčianskych držiteľov pred Thurzovcami. Ich Bytčiansko-oravská vetva vlastnila Bytču i Hričov od roku 1563 až do r. 1624, po tom, ako ju František Thurzo odkúpil za 17 000 zlatých. Za ich éry sa Bytča stala centrom kultúry a vzdelania. Thurzovci boli jedným z najmocnejších feudálnych rodov v Uhorsku a Juraj Thurzo, uhorský palatín, mal svoje sídlo v Bytči. Postavili zámok, ktorý patrí medzi klenoty renesančného staviteľstva na Slovensku. Bol vybudovaný na gotických základoch vodného hradu staviteľom Jánom Kiliánom z Talianska. Medzi skvosty areálu Bytčianskeho zámku patrí aj Sobášny palác z roku 1601. Jednotlivé objekty a zámocký areál sú zapísané v ÚZ KP/SR pod č. 1322/1 – 6. V súčasnosti je zámok sídlom štátneho archívu. Sú tu uložené cenné dokumenty, z ktorých napríklad najstarší pochádza z roku 1263. Medzi unikáty archívu patrí tiež rozsudok nad Jurajom Jánošikom, listy Alžbety Báthoryovej a iné. Začiatkom 17. stor. bola Bytča napadnutá hajdúckymi vojskami. Počas týchto plienení vyhorelo nielen mesto, ale aj zámok a svadobný palác.

Zemepanské mestečko Bytča malo v 16. Stor. právo variť pivo, právo jatky a mlyna, šenkovať pivo víno a vydržiavať jarmoky 4 krát ročne. Najstaršie urbáre Bytčianskeho panstva uvádzajú, že v Bytči „*rychtar bywa poriadny, ktery se na nowe letho woli*“. Spolu s ním o záležitostiach mesta rozhodovala 12-členná mestská rada.

Sobášom s Kristínou Ňáriovou, vdovou po poslednom Thurzovi, Imrichovi sa pánom Bytče od r. 1624 stáva rod Esterházi (do r. 1868). Nemení sa len rod ale aj vierovyznanie. Evanjelických Thurzovcov vystriedali horliví katolíci: Esterházi. Do polovice 17. storočia sa ku katolíckej viere vrátila väčšina obyvateľov. Esterházi sa v Bytči zdržiavali iba prechodne. Príslušníci rodiny žili väčšinou v Eisenstadte (dnešné Rakúsko) a panstvo postupne prenajímali rôznym šľachtickým rodom. Nie len za Thurzovcov, aj za Esterházi trápili krajinu povstania a rozbroje. V 80. rokoch 17. Stor. mesto i zámok vyplienili kuruci. Počas posledného stavovského povstania r. 1708 obsadilo Bytču nemecké cisárske vojsko. V oddieli, ktorý bol dislokovaný v zámku, slúžil aj Juraj Jánošík. V prvom desaťročí 18. Storočia zúrila mor. Po týchto nepriaznivých obdobiach sa spoločenské a hospodárske pomery na Považí postupne skonsolidovali a začal sa nový ekonomický rozvoj. V Bytči existovali rôzne cechy už od 17. Storočia: cech mäsiarov, krajčirov, kováčov, zámočníkov, čižmárov, kožušníkov, hrnčiarov, ševcov, debnárov, a najmladší cech stolárov. Bytča koncom 18. Storočia zohrala dôstojnú úlohu v dejinách slovenského národného obrodzenia v súvislosti s procesom konštituovania slovenského národa. Činnosť bernolákovskej inteligencie sa sústreďovala na Považí. Jej prívrženci v Bytči prispeli k burcovaniu národného povedomia Slovákov.

Hospodársky život sa sústreďoval na štvorcovom námestí. Historická zástavba sa vyvíjala severne od farského kostola, ktorý v južnej časti uzatvára námestie. Prevažná časť historických znakov na domoch pochádza zo začiatku druhej polovice 18. Storočia. Stredoveké jadro majú dva domy na východnej strane námestia s kamennými klenbami v suteréne. Niekoľko domov na námestí patrilo panstvu, ktoré ich väčšinou prenajímalo. Výstavbu mesta ovplyvňovali zemepáni. Panstvo vydalo roku 1819 zákaz búrania starých domov a stavania nových bez predchádzajúcej prehliadky panským úradníkom. Oproti zámku, na druhej strane potoka, stál už od 16. Storočia pivovar a pri ňom panská pálenica. Výstavba hostincov sa rozmohla na prelome 18. a 19. Storočia panstvo ich dávalo do prenájmu miestnym podnikateľom. Prvá kaviareň s biliardom bola v Bytči otvorená roku 1827. V extraviláne mesta fungovali i mlyny a pily. Bytča bola bohatá na rôzne kamenárske práce a plastiky, ako aj na kríže a drevorezby. Oproti kaštielu stála už

roku 1801 murovaná synagóga. Na kraji panskej záhrady bol vybudovaný židovský kúpeľ.

Po zrušení feudalizmu (1848) užívatelia urbárskej pôdy sa stali jej plnoprávnymi vlastníkmi, kým alodiálna pôda zostala v rukách Esterházióvcov. Bytča sa stala slobodným mestom. Bývalé panstvá boli pretvorené na kapitalistické veľkostatky. Poslední feudálni vlastníci Bytčianskeho panstva Esterházióvci prenajali v roku 1862 veľkostatok Leopoldovi Poperovi, ktorý ho potom v roku 1868 i kúpil. Veľkostatok bol poštátnený. Remeselná výroba napriek postupnému priemyselňovaniu Bytče pretrvávala. Od roku 1885 sa malí i väčší výrobcovia i obchodníci združovali do Priemyselného zboru v Bytči. Na prelome 19. A 20. Storočia už väčšina Bytčanov bola zamestnaná v priemysle a remeslách, ale aj v obchode, službách a v poľnohospodárstve. Obyvatelia mesta boli po roku 1848 viackrát ohrození požiarom a povodňami. Najväčší požiar v roku 1854 zničil podstatnú časť mesta: zhorelo 226 domov, Kostol sv. Barbory na cintoríne. Neporušená zostala len časť pri zámku a západná časť námestia s Katovou ulicou. Námestie, so Štefánikovou ulicou, Uličkou, pílou a zámkom vážne poškodil požiar z roku 1904. Dôsledky prvej i druhej svetovej vojny sa odzrkadlili v počte i skladbe obyvateľstva. Z dôvodu nedostatku práce sa časť obyvateľstva vysťahovala za prácou do USA, Francúzska a Nemecka. A tak, roku 1910 bolo vo Veľkej Bytči 3122 obyvateľov, v roku 1921 len 2782 a v 1942 len 2846. V priebehu rokov 1941-1944 sa sformoval v Bytči protifašistický odboj. Skupiny pomáhali utečencom, organizovali prechody cez hranice a zásobovanie. Nemecké a maďarské vojenské jednotky, ktoré boli v Bytči od októbra 1944, tu spôsobili veľké škody. Mesto oslobodili v noci 1. Mája vojská I. čsl. armádného zboru. V prvých povojnových rokoch sa prejavili problémy so zásobovaním, a to konkrétne v nedostatku potravín. Továrne a podniky mali síce nedostatok surovín, ale ich činnosť sa postupne obnovovala, čo sa v nasledujúcich desaťročiach odzrkadlilo aj na demografickom vývine. Mesto postupne stratilo svoj poľnohospodársky a remeselnícky ráz a stalo sa priemyselným, obchodným a spoločensko-kultúrnym strediskom širokého okolia. Tento prechod sa začal koncom 19. Storočia a pokračuje aj v súčasnosti rozvojom moderného priemyslu, nadväzujúceho na dlhoročné tradície. Budovaním rôznych stavieb i sídlisk sa mesto Bytča zmenilo na moderné administratívne centrum okresu.¹⁸

K samotnému mestu Bytča boli prevažne v 20. Storočí pričlenené okolité obce: Pšurnovice (najstaršia písomná zmienka o obci pochádza zo začiatku 16. Stor.), obec Malá Bytča (najstaršia písomná zmienka z r. 1250), obec Mikšová (najstaršia písomná zmienka r. 1438), obec Hrabové (písomné doklady siahajú až na začiatok 13. stor.) a obec Hliník nad Váhom (najstaršia písomný prameň je z r. 1234).¹⁹

Charakteristika pamiatkových hodnôt územia

B.1. Urbanistická štruktúra územia

Územie, ktoré sa pôvodne volalo Bytča, bolo niekoľkonásobne väčšie ako chotáre neskoršej Malej a Veľkej Bytče. Siahalo od Váhu až k hraniciam Moravy a zahŕňalo chotáre dnešnej Veľkej a Malej Bytče, Hliníka, Kolárovíc, Petrovíc, Pšurnovic a Setechova. História, stavebný rozvoj a architektúra pôvodne stredovekého mestečka Bytča sa úzko spája s existenciou Bytčianskeho panstva. Hoci architektonicky najhodnotnejšiu dominantu Bytča predstavuje komplex budov renesančného kaštieľa, svojím spôsobom cenné a zaujímavé je aj štvorcové námestie (dnešného Námestie Slovenskej republiky), ktoré si takmer v pôvodnej hmotovej skladbe až do súčasnosti zachovalo autentickú podobu historického urbanistického prostredia. Cirkevné stavby nachádzajúce sa v jeho bezprostrednom okolí len prirodzeným spôsobom dopĺňajú a umocňujú celkový charakter mesta ako jedného z najpôsobivejších feudálnych miest na území Slovenska. Ako určitý protipól k honosnej architektúre a areálu kaštieľa s prevládajúcim renesančným a klasicistickým slohom pôsobí v jeho blízkosti strohé, takmer pravouhlé trhové námestie štvorcového tvaru s mohutnou excentricky situovanou stavbou farského kostola, ktorý ho uzatvára na južnej strane. Tieto dve architektonicky a urbanisticky dominantné časti mesta spája tzv. Ulička s výrazne pozdĺžnou kompozičnou osou a niekoľkými zachovanými domami bývalého služobníctva. Vodný tok riečky Petrovička, ktorá preteká v tesnej blízkosti kaštieľa a pri Uličke, pokračuje diagonálne štvorcovým námestím a dodáva celému historickému jadrú mesta zvláštny prírodný charakter a neopakovateľný náboj.

Samotný pôdorys historického jadra Bytče je ovplyvnený existenciou vodného toku, ktorý dodnes zohráva významnú úlohu v historickom jadre. Pozdĺž tohto vodného toku – rieky Petrovička, ktorá ústi do Váhu, vznikla severo-južná komunikácia, zachovaná až do súčasnosti. Pravdepodobne na konci 14. storočia vzniklo podnes zachované neskorostredoveké štvorcové trhové námestie, ktorého uhlopriečkou preteká vodný tok Petrovička. Hlavná komunikačná os, ktorá prechádza mestom z juhu na sever vytvára hlavný prvok, ktorý determinuje historickú podobu mesta. Historická zástavba sa vyvíjala severne od farského kostola, šachovnicovo naznačený raster mesta nie je úplne rozvinutý. S postupným rozvojom mesta sa j zástavba rozširuje v uliciach kolmých na južno-severný smer, ústiacich na hlavné námestie (ulica Moyzesova ulica, Lombardiniho ulica, ulica 1. Mája, ulica St. Bíroša). Dnes môžeme na námestí vidieť radovú zástavbu meštianskych domov, hoci pôvodne boli na parcelách situované aj samostatne stojace objekty, ktoré boli neskôr prestavované. Ich radenie a orientácia sa však nezmenila, a k výrazným pôdorysným zmenám od založenia a sformovania mesta do novoveku nedošlo. Zástavba meštianskych domov starého mesta je situovaná na úzkych dlhých parcelách. Táto parcelácia sa bez výrazných vývojových zmien zachovala od stredoveku až do súčasnosti.

Mesto Bytča sa postupne rozvíjalo a výstavba primerane rešpektovala pôvodnú historickú štruktúru. Až výstavba v 2. ½ 20. storočia prestáva rešpektovať tradičný mestský urbanizmus, dochádza k veľkoplošným asanáciám historickej zástavby a výstavbe panelových bytových domov na jej mieste, rôznych priemyselných stavieb a závodov, ktoré narušili pôvodný malebný a ucelený charakter pôvodne stredovekého mestečka.

Pôdorys historického jadra mesta je nositeľom informácií o vzniku a vývoji mesta. Mesto vykazuje jasný pôdorysný rozvrh, s takmer štvorcovým námestím s rozvinutou sieťou uličných komunikácií prebiehajúcich paralelne v smere osi sever - juh. Pravidelný pôdorys námestia umožnil uplatniť základnú funkciu mesta – vytvoril

priestor pre obchodovanie na „rínku“, ktorý bol obkolesený domami kupcov a umožnil rozvoj remeselnej výroby v príľahlých uličkách.

B.2. Charakteristika zástavby, jej vývoj a rozsah zachovania historickej štruktúry

Pôvodná zástavba mesta bola drevená. Predpokladáme, že prvé murované domy bohatých mešťanov sa začínajú v meste objavovať niekedy v 16. Storočí, ale hlavne od začiatku 17. Storočia, čo súviselo aj s požiarimi, ktoré mesto viacnásobne postihli. Stredoveké jadro majú dva domy na východnej strane námestia s kamennými klenbami v suteréne. V tomto období určito naďalej štruktúru meštianskych domov stále tvoria i zrubové domy, respektíve domy s murovaným prvým nadzemným podlažím a dreveným poschodím.

V 18. storočí je väčšina zástavby murovaná, drevené domy chudobnejších obyvateľov sa vyskytujú v bočných uličkách. Meštianske domy predstavujú typ úzkeho do hĺbky parcely orientovaného domu s krytým alebo otvoreným prejazdom. Domy sú so štítom orientovaným do námestia, resp. ulice. V 18. storočí sa začínajú objavovať snád i prvé domy na zlúčených parcelách so strešným hrebeňom rovnobežným s uličnou čiarou s prejazdom v strednom alebo bočnom trakte.

Tento stav pretrváva asi do polovice 19. storočia, kedy sú zaznamenané viaceré požiare mesta. V tomto období dochádza k zásadnej zmene typu meštianskeho domu – dvojpodlažné domy so štítom postupne nahrádzajú z protipožiarneho dôvodu domy s hrebeňom rovnobežným s uličnou čiarou a krytým prejazdom. Pôvodný typ zástavby zostáva zachovaný vo väčšom rozsahu len na námestí. V tomto období predpokladáme i ojedinele sa vyskytujúci návrat k zrubovému domu. V ďalšom období pokračoval stavebný trend a domy boli obnovované s hrebeňom strechy rovnobežným s uličnou čiarou.

Meštiansky typ historickej zástavby bol najmä na námestí a v bočných uličkách bol realizovaný ako prízemná zástavba roľníckeho typu. Napriek častým požiarom v 19. storočí a na začiatku 20. storočia a premene stavebného typu meštianskeho domu je v predpoklad staršieho jadra vo viacerých objektoch. Obnova mesta v 20. storočí neopustila pôvodnú stredovekú parcelačnú štruktúru a do dnešných dní je dobre čitateľná. Výška zástavby prevažuje dvojpodlažná, výnimkou sú objekty kostola na Námestí Slobody a kaštieľa so zázemím.

Historickými výškovými dominantami mesta počas stáročí boli stredoveký farský kostol Všetkých svätých v tesnej blízkosti námestia a Bytčianskeho zámku v južnej časti mesta.

B.3. Dominanty, výškové zónovanie, silueta, panoráma územia, obraz sídla v krajine, konfigurácia terénu, hodnotné pohľadové uhly v rámci krajiny

Na súčasnú podobu tváre mesta Bytča v obraze krajiny spolupôsobilo viacero faktorov. Primárnym faktorom je prírodná konfigurácia terénu. Mesto bolo založené v nadmorskej výške 337 m.n.m. Mesto Bytča leží prevažne na pravom brehu Váhu, v bytčianskej kotline. Zo severu je obkolesené horským pásmom Javorníkov a z juhu Súľovskými skalami. Stredom námestia preteká potok Petrovička s miernym výskytom rýb. Prírodné danosti terénu podmienili pozdĺžne narastanie mesta v smere sever – juh,

a to ulice Sidónie Sakalovej, ktorá pokračuje Námestím Slovenskej Republiky v severnej časti. Pozdĺž tejto základnej severo - južnej osi sa vykryštalizovali aj vnútorné komunikácie. Na severnej strane pamiatkovej zóny je situované pravouhlé takmer štvorcové námestie, na ktoré nadväzujú ďalšie ulice v smere kolmom na pozdĺžnu os, konkrétne Moyzesova ulica, Lombardiniho ulica, ulica 1. mája a St. Bíroša. Paralelne s ulicou Sidónie Sakalovej západným smerom je situovaná Radlinského ulica, ktorá je s ulicou Belanského Sidónie Sakalovej prepojená v južnej časti a ústi na ulicu 1. Mája. Terén v pamiatkovej zóne je rovinatý.

Danosti terénu výrazným spôsobom ovplyvnili historickú zástavbu mesta. V diaľkových pohľadoch je čitateľná najmä radová zástavba domov na tradičných úzkych parcelách. Výrazne čitateľná je výšková zonácia daná radovou zástavbou okolo námestia tvorenou z dvojpodlažných meštianskych domov, ktoré v priľahlých uliciach prechádzali v nízku, zväčša prízemnú radovú zástavbu so zachovanou pôvodnou stredovekou parceláciou. Významným prvkom urbanistického priestoru námestia je objekt farského kostola. V pohľadoch je vnímateľný aj tradičný redší spôsob zástavby v polohách dvorov, pričom väčšie zahustenie je čitateľné v hlavných uličných líniiach.

Do celkového obrazu sídla podstatným spôsobom zasiahol extenzívny rozvoj mesta po polovici 20. storočia. Tak nadväzne na historické jadro mesta vznikla nová zástavba viacpodlažných panelových bytových domov na severozápade pamiatkovej zóny nadväzuje na pamiatkovú zónu. Hoci bol rozvoj mesta týmto smerom plne opodstatnený, výstavba výškových bytových domov v bezprostrednom susedstve pamiatkovej zóny sa dá označiť za negatívny jav, ktorý narušil panorámu mesta a jeho prirodzené zasadenie do prostredia.

B.3.1. Významné diaľkové pohľady a zorné body na pamiatkové územie

Mesto Bytča leží prevažne na pravom brehu Váhu, v bytčianskej kotline. Zo severu je obkolesené horským pásmom Javorníkov a z juhu Súľovskými skalami. Stredom námestia preteká potok Petrovička s miernym výskytom rýb. Toto krajinárske zázemie tvorí pôsobivé pozadie pamiatkovej zóny mesta Bytča.

Výraznou charakteristikou samotného mesta je takmer neporušená silueta historického jadra s dominantným postavením veže kostola Všetkých svätých, Bytčianskym zámkom v južnej časti. Tieto dominanty sú zachované aj podnes a sú čitateľné aj z prístupových komunikácií.

Historická panoráma a silueta je necitlivo narušená panelovou zástavbou viacpodlažných panelových bytových domov, ktorá na severozápade bezprostredne nadväzuje na pamiatkovú zónu. Hoci bol rozvoj mesta týmto smerom plne opodstatnený, výstavba sa dá označiť za negatívny jav, ktorý narušil panorámu mesta a jeho prirodzené zasadenie do okolitého prostredia.

Konfigurácia prírodného terénu je príčinou, že výraznejšie vnímateľné pohľady v hraničných polohách pamiatkového územia v styku s okolitou zástavbou sú predovšetkým v smere základnej severo-južnej osi. Najvýznamnejšie pohľady na historickú štruktúru pamiatkového územia sú zo severozápadnej strany z blízkeho kopca (vid' Fotodokumentácia str. číslo 129 - 130), ako aj z južnej strany priľahlých lúk postupne stúpajúceho terénu kopca východne od Hrabového (vid' Fotodokumentácia str. číslo 126 - 128), a aj z priebežnej komunikácie starej cesty a diaľnice vo východo-západnom smere. Vzhľadom na to, že pamiatková zóna sa rozprestiera na rovine, v diaľkových pohľadoch sa uplatňuje ako súvislá hladina drobnejšej zástavby so siluetou veže kostola na námestí a Bytčianskeho zámku.

B.3.3. Chránené pohľady a zorné uhly

V samotnom pamiatkovom území je hodnotných viacero vnútorných pohľadov a zorných uhlov. Námestie je výrazne čitateľné najmä z jeho nároží:

- z juhozápadného rohu – z križovatky ulice 1. Mája s ulicou Sidónie Sakalovej (chránený pohľad v interiéri pamiatkového územia č. 1)
- z juhovýchodného rohu - z križovatky s Moyzesovou ulicou, (chránený pohľad v interiéri pamiatkového územia č. 2)
- zo severozápadného rohu – z križovatky s ulicou Treskoňovou (chránený pohľad v interiéri pamiatkového územia č. 3)
- zo severovýchodného rohu – z križovatky s ulicou St Bíroša a Hlinkovou (chránený pohľad v interiéri pamiatkového územia č. 4)
- z južnej strany ulice Sidónie Sakalovej (chránený pohľad v interiéri pamiatkového územia č. 5)
- z juhozápadného rohu – z križovatky s ulicou 1. Mája a Lombardiniho ulicou do ulice Sidónie Sakalovej (chránený pohľad v interiéri pamiatkového územia č. 6)

Ako vyplýva z Fotodokumentácie a z obrazovej prílohy historických fotografií v porovnaní so súčasným stavom, viaceré chránené pohľady najmä vo vnútri pamiatkovej zóny ani v priebehu času nezaznamenali podstatné zmeny, hoci objekty prešli rôznymi úpravami. Drobná štruktúra jednotlivých stavieb v urbanizme pamiatkovej zóny ostala zachovaná. Najväčšie zmeny nastali v polohe strešnej krajiny a výškovej skladbe a zónovaní územia. Chránené pohľady ešte aj dnes poskytujú pohľad do z veľkej časti neporušenej urbanistickej štruktúry, nakoľko nevhodné zásahy ako je panelová výstavba obytných domov je čitateľná až za hranicami pamiatkovej zóny.

B.4. Piata fasáda – strešná krajina (strechy a krovy)

Strecha od vzniku obydľia tvorí jeho neoddeliteľnú súčasť a zároveň je ukončujúcim prvkom architektúry. Jej hlavnou funkciou je ochrana stavby pred poveternostnými vplyvmi, ktoré majú negatívny vplyv na jej jednotlivé konštrukcie. Okrem toho strechy dotvárajú architektonický výraz samotného objektu, ulice a sídla. Každé slohové a časové obdobie prináša typické konštrukčné a tvarové riešenie striech, ktoré je pre dané obdobie typické. Vzhľadom na živelné katastrofy ako sú požiare, prípadne veterné smršte ale aj drevokazný hmyz ale aj radikálne prestavby objektov, prípadne zobytnňovanie podkroví mali za následok zmeny tvaru striech počas stáročí.

Prameňom poznania historického zastrešenia v pamiatkovej zóne mesta Bytča je už iba fotografická dokumentácia. Tá je však pomerne chudobná a začína sa objavovať od konca 19. storočia. Pôvodne boli strechy zastrešené šindľom, tvarovo boli riešené ako strechy sedlové s valbou alebo štítom do ulice s hrebeňom kolmým na uličnú čiaru. Strechy radovej zástavby mali spoločné úžľabia. V prípade požiaru sa požiar na strechách šíril bez prekážok akýchkoľvek murovaných konštrukcií, čo malo za následok vyhorenie veľkej časti striech súčasne. Z tohto dôvodu boli vydané protipožiarne predpisy, ktoré mali výrazný vplyv na tvar striech – strechy sa zmenili na sedlové strechy bez štítu s protipožiarinými múrmi po oboch stranách a hrebeňom strechy rovnobežným na fasádu (uličnú čiaru). Tento tvar strechy sa aj v Bytči v prípade radovej zástavby zachoval až podnes. Presvetlenie strechy bolo realizované okennými otvormi v štíte, prípadne malými presvetleniami – vikiermi – v tvare volského oka.

V meste Bytča sa ako strešná krytina používal predovšetkým drevený štiepaný šindel. Podoba mesta na votívnom mariánskom obraze je zachytená so šindľovými strechami. Po požiaroch v 19. storočí sa pri postupnej obnove domov začala uplatňovať tvrdá kusová škridla. Ojedinele na historických fotografiách je ešte viditeľná i šindľová krytina, ale predpokladáme, že ide skôr o výnimku. Druhá polovica 20. storočia prináša novú krytinu – pásový falcovaný plech. Používal sa ako lacnejšia náhrada kusovej krytiny. Zriedkavo sa uplatňujú azbestocementové šablóny.

Pri obnove objektov v meste sa od záveru 20. storočia opätovne používa v prevažnej miere kusová krytina, prípadne plech.

Strešná krajina zaznamenáva asi najväčšie zmeny v súvislosti s novou zástavbou a potrebami investorov. Novými zásahmi sú najmä realizácie presvetlenia podkrovných priestorov, ktoré vznikli ako nadstavby pôvodných zväčša jednopodlažných objektov. Presvetlenie je realizované najmä rôzne tvarovanými vikiermi, ktoré však častokrát svojou veľkosťou či tvarom pôsobia rušivo a vnášajú novodobé rušivé prvky do pamiatkového prostredia pre pamiatkové územie pamiatkovej zóny mesta Bytča. Vzhľadom na rozvoj mesta Bytča nie je udržateľná koncepcia, ktorá by vylučovala presvetlenie podkrovia. Toto presvetlenie by však nemalo narušiť vzhľad a pôsobenie jednotlivých objektov, ale aj celkové pôsobenie jednotlivých blokov domov na námestí či priľahlých uliciach pamiatkovej zóny.

Zachovanie drobnej štruktúry skladanej krytiny z pálenej škridly je na nových strechách pozitívnym pokračovaním v kontexte pôvodných hodnôt strešnej krajiny. Reguláciou na základe platných Zásad pamiatkovej starostlivosti mesta Bytča je tak možné usmerniť tlak investorov proti používaniu nevhodných typov krytín, ktoré môžu významným spôsobom ovplyvniť vzhľad pamiatkovej zóny. Týka sa to aj tlaku na zachovanie pôvodného charakteru šikmých striech a neprípustnosť realizácie plochých striech na objektoch v rámci celého územia mesta Bytča.

B.5. Architektonické, umelecko-historické a výtvarné hodnoty objektov pamiatkového územia

Vývin meštianskej profánnej architektúry v Bytči možno sledovať od začiatku 16. storočia a hlavne v 17. storočí. Vývin meštianskych domov prirodzene odzrkadľuje i vývin celkového urbanizmu mesta. V období, z ktorého pochádzajú najstaršie dodnes zachované objekty, t. z. v období neskorého stredoveku a v renesancii, je už parcelačný systém mesta plne ustálený a na týchto úzkych parcelách vznikajú meštianske domy s obytným traktom a prejazdom, podpivničené sú klenutým suterénmi. Typologická rôznorodosť renesančných objektov – fara/kúria, kaštieľ, sobášny palác, meštianske domy – odzrkadľujú plne vyvinutú mestskú štruktúru. Meštianske domy boli kamenné a sčasti drevené a ich vývoj odrážal vývoj mestského domu s polyfunkčnou náplňou: obytnou, obchodnou, remeselnou, roľníckou.

Počas 18. storočia boli niektoré objekty prestavané. Tieto prestavby boli výlučne utilitárne a plne rešpektovali neskorostredoveké základy a renesančné dispozície objektov. Zmeny na niektorých objektoch podmienené požiarom a zmenou dobového vkusu prináša 19. storočie. Stavebné úpravy domy modernizujú, objavujeme tu typický žilinský prvok veľký svetlík nad komunikačným uzlom v centre dispozície. Prefasádované objekty v závere 19. storočia odrážajú eklektické vplyvy pochádzajúce s najväčšou pravdepodobnosťou zo Žiliny.

Predmetom ochrany v Pamiatkovej zóne mesta Bytča sú národné kultúrne pamiatky a urbanistická štruktúra pôvodnej zástavby. Národné kultúrne pamiatky svojim situovaním, hmotovo-objemovým riešením a funkčnou náplňou zhodnocujú hodnoty pamiatkového územia. Tá sa zachovala na jej území v takmer neporušenom rozsahu –

pôdorysná štruktúra sídla s centrálnym námestím, s hlavnou komunikačnou osou prechádzajúcou v juhozápadno-severovýchodnom smere cez námestie, ktorá je v nezmenenom tvare a funkčnom pôsobení zachovaná až do súčasnosti a radovou zástavbou domov na užších dlhších parcelách. Najmä vďaka pamiatkovej ochrane tohto územia a regulácii výstavby od času vyhlásenia pamiatkovej zóny nevznikli v jej intraviláne veľkoobjemové zástavby, a nedošlo ani k zlučovaniu drobnej urbanistickej štruktúry jednotlivých objektov do väčších celkov. Historická parcelácia s jej tradičnou zástavbou a výškovým zónovaním ostala zachovaná. Zároveň sa podarilo zachovať aj strešnú krajinu (hoci je už narušená realizovaním nových vikierov) pôvodný architektonický charakter s jeho zachovaným eklekticko-secesným tvaroslovím a umelecko-historické a výtvarné hodnoty jednotlivých objektov.

Pamiatková zóna mesta Bytča v posledných rokoch zaznamenala výrazný záujem o nadstavby, kedy sa pôvodné jednopodlažné objekty zmenili na objekty dvojpodlažné s využitelným podkrovím. Tento trend je v zmysle schválených Zásad pamiatkovej starostlivosti MPZ Bytča, avšak jeho dôsledkom je do určitej miery aj strata drobného výrazu pôvodných architektúr malomestského charakteru tohto pamiatkového územia. Tomuto trendu však vzhľadom na fungovanie a život v meste nie je možné zabrániť, dôležité je však zachovanie nadväznosti a kontinuity na pôvodnú urbanistickú štruktúru, ako aj regulácia zastavanosti územia pamiatkovej zóny, jej jednotlivých parciel a pomeru zastavaných a nezastavaných plôch.

B.5.1. Objekty nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok na území Pamiatkovej zóny mesta Bytča

Národná kultúrna pamiatka je hnutel'ná alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku. Ak ide o archeologický nález, kultúrnou pamiatkou môže byť aj neodkrytá hnutel'ná vec alebo neodkrytá nehnuteľná vec, zistená metódami a technikami archeologického výskumu.

Objekty zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR v Registri nehnuteľných kultúrnych pamiatok sú v grafickej prílohe vo výkrese č. 2 – Územný priemet **Zásady ochrany pamiatkového územia** vyznačené cyklamenovou farbou.

Číslo ÚZPF	Unifikovaný názov NKP	Adresa	Súpis é číslo	Parcelné číslo
1320/0	Kostol	Námestie Slovenskej republiky	31	1
1322/1-6	Kaštieľ s areálom	Zámocká ul.		
1322/1	Kaštieľ	Zámocká ul.	47	901
1322/2	Sobášny palác	Zámocká ul.	107	906
1322/3	Dom meštiansky	Ul. Sidónie Sakalovej	104	900,899/1
1322/4	Múr hradbový	Zámocká ul.		902
1322/5	Park	Zámocká ul.		903/1-2, 907/1-2, 909/3, 909/6, 909/7, 899/2-4
1322/6	Klasicistická budova	Zámocká ul.	105	898/1
1325/1-3	Socha na stĺpe	Námestie Slovenskej republiky		1345
1325/1	Stĺp s podstavcom	Námestie Slovenskej republiky		1345
1325/2	Socha	Námestie Slovenskej republiky		1345
1325/3	Oplotenie	Námestie Slovenskej republiky		1345
10498/0	Synagóga	Ul. Sidónie Sakalovej	159	1107/1

Kostol, ÚZPF č. 1320/0, Námestie SR, súpisné č. 31, parcelné č. KN 1

Kaštieľ, ÚZPF č. 1322/1, 4, Zámocká ul., súpisné č. 47, parcelné č. KN 901

Kaštieľ, ÚZPF č. 1322/1, 4, Zámocká ul., súpisné č. 47, parcelné č. KN 901

Sobášny palác, ÚZPF č. 1322/2, 5, Zámocká ulica, Sobášny palác, súpisné číslo 107, parcelné číslo KN 906

Dom meštiansky, ÚZPF č. 1322/3, Ul. Sidónie Sakalovej, súpisné číslo 104, parcelné číslo KN 900

Dom Meštiansky, ÚZPF č. 1322/3, Ul. Sidónie Sakalovej, súpisné číslo 104, parcelné číslo KN 899/1, 899/2

Dom meštiansky, ÚZPF č. 1322/3, Ul. Sidónie Sakalovej, súpisné číslo 104, parcelné číslo KN 900

Dom meštiansky, ÚZPF č. 1322/3, Zámocká ulica, súpisné číslo 104, parcelné číslo KN 899/1

Klasicistická budova, ÚZPF č. 1322/6 , 5, Zámocká ulica, súpisné číslo 105, parcelné číslo KN 898/1

Socha na stĺpe, ÚZPF č. 1325/1-3, Námestie SR, parcelné číslo KN 1345

Synagóga, ÚZPF č. 10 498/0, Sidónie Sakalovej, súpisné číslo 159, parcelné číslo KN 1107/1

B.5.2. Objekty vytypované na zápis do Ústredného zoznamu pamiatkového fondu

Na zápis do Ústredného zoznamu pamiatkového fondu je vytypovaná nehnuteľnosť súp. č. 385, Ul. Moyzesova, parc. č. KN 22, k. ú. Veľká Bytča.

Ul. Moyzesova, súpisné číslo 385, parcelné číslo KN 22

B.5.3. Nehnuteľnosti s pamiatkovou hodnotou

Nehnuteľnosti s pamiatkovou hodnotou Pamiatkovej zóny mesta Bytča sú v grafickej prílohe vo výkrese č. 2 – Územný priemet **Zásady ochrany pamiatkového územia** vyznačené hnedou farbou. Sú to objekty, ktoré nie sú zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, sú postavené v rôznych obdobiach, majú rôzny stavebno-technický stav, rôznu úroveň architektonického a výtvarného výrazu. Spoločným znakom všetkých týchto objektov je ich vyhovujúce pôdorysné založenie rešpektujúce historickú pôdorysnú schému a parceláciu, výškové usporiadanie a hmotovo-objemové parametre nenarúšajú optimálnu urbanisticko-architektonickú skladbu vo vzťahu k uliciam a prostrediu pamiatkovej zóny ako celku.

Nám. Slovenskej republiky, súpisné číslo 5, parcelné číslo KN 656 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar, parter je možné upraviť v súlade s hodnotami objektu

Nám. Slovenskej republiky, súpisné číslo 6, parcelné číslo KN 659/1 predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar, parter je možné upraviť v súlade s hodnotami objektu

Nám. Slovenskej republiky, súpisné číslo 7, parcelné číslo KN 660/1 predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar, parter je možné upraviť v súlade s hodnotami objektu

Nám. Slovenskej republiky, súpisné číslo 8, parcelné číslo KN 662 predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, S – tvar

Nám. Slovenskej republiky, súpisné číslo 9, parcelné číslo KN 663/2 predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar

Nám. Slovenskej republiky, súpisné číslo 12, parcelné číslo KN 642 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda s bosážou, S – tvar, parter je možné upraviť v súlade s hodnotami objektu

Nám. Slovenskej republiky, súpisné číslo 13 parcelné číslo KN 635 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so architektonickým členením, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar

Nám. Slovenskej republiky, súpisné číslo 15, parcelné číslo KN 632 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar, parter je možné upraviť v súlade s hodnotami objektu

Nám. Slovenskej republiky, súpisné číslo 21, parcelné číslo KN 45/2 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so architektonickým členením, S – tvar, parter je možné upraviť v súlade s hodnotami objektu

Nám. Slovenskej republiky, súpisné číslo 22, parcelné číslo KN 44/3, 44/1 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar, parter je možné upraviť v súlade s hodnotami objektu

Nám. Slovenskej republiky, súpisné číslo 23, parcelné číslo KN 43/1 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so architektonickým členením, P – riešenie parteru obchodných prevádzok, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar

Nám. Slovenskej republiky, súpisné číslo 27, parcelné číslo KN 7/1 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar, parter je možné upraviť v súlade s hodnotami objektu

Ul. Sidónie Sakalovej, súpisné číslo 141, parcelné číslo KN 1151/1 - predmetom ochrany je: S – tvar, parter je možné upraviť v súlade s hodnotami objektu

Ul. Sidónie Sakalovej, súpisné číslo 142, parcelné číslo KN 1148 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, P – riešenie parteru obchodných prevádzok, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar

Ul. Sidónie Sakalovej, súpisné číslo 146, parcelné číslo KN 1137 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, P – riešenie parteru obchodných prevádzok, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar

Ul. Sidónie Sakalovej, súpisné číslo 156, parcelné číslo KN 1120 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar

Ul. Lombardiniho, popisné číslo 1 súpisné číslo 26, parcelné číslo KN 8 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar

Ul. Lombardiniho, súpisné číslo 385, parcelné číslo KN 22 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, P – riešenie parteru obchodných prevádzok, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar

Ul. Moyzesova, súpisné číslo 378, popisné č. 1, parcelné číslo KN 10 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, P – preriešenie parteru obchodných prevádzok, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar, s výnimkou vikierov

Ul. Moyzesova, súpisné číslo 379, popisné č. 2, parcelné číslo KN 13 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, P – riešenie parteru obchodných prevádzok, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar

Ul. Moyzesova, súpisné číslo 385, parcelné číslo KN 22 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar

Ul. St. Bíroša, súpisné číslo 641, popisné č. 2, parcelné číslo KN 48 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla

Ul. Treskoňova ulica, Nám. SR súpisné č. 11, parcelné číslo KN 645 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, P – riešenie parteru obchodných prevádzok, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar

Ul. 1. mája, súpisné číslo 89, parcelné číslo KN 865/1 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar

Ul. 1. mája, súpisné číslo 35, parcelné číslo KN 854/1 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar

Ul. Zámocká, popisné číslo 3, parcelné číslo KN 905/2 - predmetom ochrany je: H – hmota uličného krídla, F – fasáda so štukovou výzdobou, U – štuková výzdoba fasády, S – tvar a forma zastrešenia

B.5.4. Nehnutelnosti nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia

Nehnutelnosti nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia Pamiatkovej zóny mesta Bytča sú v grafickej prílohe vo výkrese č. 2 – Územný priemet **Zásady ochrany pamiatkového územia** vyznačené fialovou farbou. Sú to objekty, ktoré svojou výškou, hmotou, výrazom a pôdorysom narúšajú prostredie pamiatkovej zóny.

Nám. Slovenskej republiky, súpisné číslo 10, parcelné číslo KN 714/8 – osadením objektu bola narušená: historická parcelácia, veľkým objemom bola narušená objektová skladba, tradičné materiálové riešenie, výškové a hmotové usporiadanie ulice, panoráma a silueta územia, **návrh** – optimálne by bolo zníženie výšky hrebeňa strechy s preriešením v pamiatkovom prostredí agresívneho presvetlenia podkrovia, odstrániť nevhodné reklamné zariadenia.

Ul. Thurzova, súpisné č. 10, parcelné číslo KN 714/8, 714/5 – pohľad na západnú fasádu objektu č. súp. 10, Námestie Slovenskej republiky, výstavbou objektov bola narušená: historická parcelácia, objektová skladba, tradičné materiálové riešenie, výškové a hmotové usporiadanie ulice, panoráma a silueta územia, **návrh** – humanizácia a rekonštrukcia objektu.

Treskoňova ulica, súpisné č. 846, popisné č. 1, parcelné číslo KN 714/17,18,6 - osadením objektu bola narušená: historická parcelácia, objektová skladba, tradičné materiálové riešenie, výškové a hmotové usporiadanie ulice, panoráma a silueta územia, **návrh** – humanizácia čelnej fasády.

Nám. Slovenskej republiky, súpisné číslo 25, parcelné číslo KN 9/1 – prestavba a nadstavba objektu negatívne ovplyvnila architektonické riešenie radovej zástavby námestia a výrazne zmenila vizuálne vnímanie typického historického meštianskeho domu s horizontálou murovanej hmoty na nežiaducu vertikálu, **návrh** – dvojpodlažný objekt s podkrovím nebolo možné nadstavovať o ďalšie podlažie, pravdepodobnosť o zníženie podlažnosti je nulová, na fasáde je nutné realizovať minimum reklamných zariadení, existujúcu veľkosť reklamných nápisov minimalizovať.

Moyzesova ulica, súpisné číslo 632, parcelné číslo KN 40 - osadením objektu bola narušená: historická parcelácia, objektová skladba, tradičné materiálové riešenie, výškové a hmotové usporiadanie ulice, panoráma a silueta územia, **návrh** – humanizácia čelnej fasády.

Ul. Sakalova, súpisné č. 161, parcelné číslo KN 1087 – pohľad na západnú fasádu objektu, výstavbou objektov bola narušená: historická parcelácia, objektová skladba, výškové a hmotové usporiadanie ulice, panoráma a silueta územia, situovanie nevhodnej markízy nad vstupom.

B.5.5. Ostatné objekty pamiatkového územia

K týmto objektom patria všetky objekty nachádzajúce sa v rámci územia Pamiatkovej zóny Bytča, ktoré rešpektujú hodnoty definované v § 29 pamiatkového zákona. Predovšetkým: primerané funkčné využitie, ich osadením zachovávanie historického pôdorysu a parcelácie, objektová skladba, výškové a priestorové usporiadanie a vhodné dopĺňanie charakteristických pohľadov, siluet a panorám. Tieto objekty sú v grafickej časti vo výkrese č. 2 – Územný priemet zásad ochrany pamiatkového územia – vyznačené červenou farbou. Vzhľadom na ich počet ich menovite neuvádzame v rámci textovej časti.

B.5.6. Archeologický výskum v pamiatkovom území/ v pamiatkovej zóne

B.5.6.1. Stručný náčrt histórie archeologického výskumu v Bytči

Archeologickému bádaniu v tejto oblasti sa systematicky začal venovať Anton Petrovský - Šichman. V povojnovom období, a to v rámci celého severozápadného Slovenska. Pôsoobil v krajskom múzeu, neskôr premenovanom na Považské, v rokoch 1957 - 1967. Najrozsiahlejšie sumarizujúce štúdie uverejnil v ročníkoch VI - 1964 a VII - 1965 Vlastivedného zborníka Považia pod názvom Slované osídlenie severného Slovenska (str. 50 – 106) a Severozápadné Slovensko v dobe laténskej a rímskej (str. 53-129). V článkoch sústredil obrovské množstvo informácií o úplne nových náleziskách severného Slovenska, ktoré tak definitívne vyvrátili teórie o neosídlenosti tohto územia, ako to interpretoval prof. V. Chaloupecký.

Zásluhou Dr. A. Petrovského - Šichmana vieme, že územie severného Slovenska bolo osídlené samostatným slovanským kmeňom, ktorý pochovával svojich mŕtvych pod mohylovými násypmi ešte aj v období, keď už na juhozápadnom Slovensku sa nachádzali cintoríny pri kresťanských chrámoch. Dr. Petrovský-Šichman sa venoval aj výskumu popolnicových pohrebísk a najväčšie skúmal v Kotešovej pri výstavbe priehrady Mikšová. Najviac hrobov sa nachádzalo práve v telese neskoršieho kanála. Podarilo sa zachrániť vyše 200 popolnicových hrobov z obdobia mladšej a neskorej doby bronzovej až začiatku staršej doby železnej.²⁰ Bol priekopníkom archeologického bádania na severnom Slovensku. V jeho smerovaní pokračoval Jozef Moravčík po nástupe do Považského múzea r. 1966. Počas svojej archeologickej činnosti starostlivo zhromažďoval stále nové informácie a pravidelne ich publikoval predovšetkým v periodiku Považského múzea, vo Vlastivednom zborníku Považia.

B.5.6.2. Súpis archeologických výskumov a prieskumov

Archeologický výskum v pamiatkovom území/ v pamiatkovej zóne

1. Bytča, sobášny palác – archeologický výskum z roku 1967 v interiéri paláca bol realizovaný z dôvodu objasnenia jeho vzniku a vývojových etáp. Výskum preukázal, že palác nevyrástol na základoch starších objektov, ale, že vznikol ako monolitická bloková stavba.²¹

2. Bytča, sobášny palác – pri záchrannom archeologickom výskume z roku 2009 realizovanom v exteriéri popri východnej stene sobášneho paláca bol odhalený sídliskový objekt/vrstva datovaný keramikou do 14.-15. Storočia, siahajúci pod základové murivo stavby.²²

- 3. Bytča, revolučná ulica** – počas výkopových prác pre základy budovy spojov bolo vyzdvihnuté železné zubadlo pravdepodobne zo 16.-17. Stor. a následne prinesené do Považského múzea. 23
- 4. Bytča, záhrada J. Pálfyovej** – pochádza z nej náhodný nález striebornej rímskej mince cisára Trajána (98-117).24
- 5. Bytča „Na mesci“** – na vysokej terase boli spozorované zvyšky drevených stredovekých domov a vydrevenie studne so stredovekou keramikou. Podľa tradície tu mala stáť stará Bytča.25
- 6. Bytča, časť Pšurnovice** – pri výkope vodovodnej ryhy pri Pšurnoviciach bol objavený predmet oválneho tvaru s množstvom pravidelných otvorov. Jozef Moravčík sa domnieva, že mohol slúžiť ako brúsik na úpravu mäkších materiálov, keďže v otvoroch sa nachádzajú tvrdé kremencové kamienky. 23
- 7. Bytča, časť Hliník nad Váhom, poloha Podemlynčie (Kút)** – na juhozápadnom úpätí Prašnice, v mieste výtoku dolnohlinického potoka do údolia Váhu pri bagrovaní v roku 1960 bola porušená vrstva s veľkomoravskými i stredovekými črepami. Našli sa
- 8. Bytča, časť Hliník nad Váhom, poloha Kľuky** – pod juhovýchodným úpätím Prašnice, pri výtoky hornohlinického potoka do kotliny Váhu je situované sídlisko z doby bronzovej, halštatskej, laténskej, rímskej i z veľkomoravského obdobia. Má podobnú polohu ako Podemlynčie (Kút). Obe sa pravdepodobne viazali ku križovatkám cesty zo Sliezska s povážskou hradskou. 24,26,27
- 9. Bytča, „Na Bašte“** – cesta do Makova vstupuje do kotliny Váhu vedľa východného úpätia vysokej terasy „Na bašte“. Názov sa pravdepodobne viaže k zaniknutému drevenému opevneniu z 12.-13. Stor. Na oráčine priliehajúcej od severu sú stopy osídlenia neskorohalštatského rázu.25
- 10. Bytča, časť Mikšová, poloha „Za potôčkami“** – zberom J. Balogha nájdené paleolitické úštepy, na terase nachádzajúcej sa na severovýchodnom okraji obce.28

B.7. Historická zeleň, parky, verejná zeleň, záhrady a dvory

Systém zelene zakomponovaný do urbanistického kontextu Pamiatkovej zóny Bytča sa spolupodieľa na vytváraní vnútorného obrazu mesta. Jeho štruktúra je determinovaná vývojom pôdorysnej štruktúry, skladbou zástavby, spôsobom parcelácie a komunikačnou sieťou.

Prvá zmienku o záhradách v Bytči sa nachádza v inventári z roku 1720. V ňom sa nachádza popis bezprostredného okolia zámku. Hneď v susedstve pivovaru, ku ktorému sa prichádza cez kamenný most cez rieku Bytča, sa uvádza zeleninová záhrada a sad so štepenými ovocnými stromami. V záhradách pod zámkom sa nachádzal rybník. Ďalej sa spomínala aj chmelová záhrada. Na základe opisu, však išlo o záhrady, ktoré mali úžitkový charakter. Záhrady aj rybník postupne zanikli.

V inventári sa záhrady, ktoré by mali mať okrasnú alebo reprezentatívnu funkciu nespomínajú. Vzhľadom na podrobnosť, až detailnosť inventáru, možno usudzovať, že takéto záhrady sa pri zámku v tom období ešte nenachádzali.

Na mape – pláne regulácie toku Váhu z roku 1798 sú zobrazené záhrady západne a južne od komplexu zámockých objektov – sobášneho paláca a kaštieľa, avšak ich charakter sa nedá určiť.

O existencii a rozsahu záhrad vypovedajú ďalšie dôležité historické dokumenty - vojenské mapy z rokov 1769 a 1819. Aj na týchto mapách sú záhrady lokalizované južne a západne od zámockých objektov. Vzhľadom na mierku máp však nie je možné určiť charakter úprav a spôsob ich využívania.

Tieto záhrady boli neskôr rozparcelované. Na časti z nich boli postavené rodinné domy, pošta, zriadená píla a sklady. Rozsiahle záhrady na konci 19. storočia zanikli, bola zachovaná iba malá plocha pôvodného parteru západne od Sobášneho paláca.

Chudomelka v dokumentácii „Úprava hlavného nádvorja zámockého areálu“ (1971) odkazuje na údaj o broderii, nachádzajúcu sa v inventári, avšak bez spresnenia v ktorom roku bola vyhotovená. Chudomelka v tomto dokumente uvádza aj informáciu od posledného majiteľa Lothara Poppera, že geometricky upravená záhrada existovala až do roku druhej polovici 19. storočia, kedy bola čiastočne poškodená obnovou sobášneho paláca (1867) a neskôr úplne zaniká pri jeho prestavbe a adaptácii pre potreby okresného súdu (1886). Pravidelná dispozícia záhrady sa neobnovila. Lothar Popper spomína aj besiedku, kde chodil odpočívať až do svojej smrti.

Pri terénnych prieskumoch v 70. rokoch 20. storočia sa v záhrade za starou poštou, ktorá je situovaná južne od vonkajšieho nádvorja, našli zvyšky opracovaných kamenných prvkov, ktoré pravdepodobne boli súčasťou drobnej záhradnej architektúry.

Autentické plány záhrad sa nepodarilo objaviť a dobová obrazová a fotografická dokumentácia zobrazovala hlavne stavebné objekty. Preto o konkrétnej kompozícii a dispozičnom riešení je možné uvažovať iba v hypotetickej rovine.

V roku 2003 sa začala prvá etapa komplexnej rekonštrukcie parku. Pravidelné úpravy založené na krížovej dispoziícii osovo nadväzujú na jeho východné aj západné priečelie a mali pripomínať renesančné partery.

Západne od Sobášneho paláca krížové vedenie komunikácii rozdelilo priestor na 4 trávnaté obdĺžnikové plochy lemované nízkym strihaným buxusovým plotom (*Buxus sempervirens*). V strede bol umiestnený vodný prvok - betónová romantizujúca fontána. V komunikáciách sú osovo na priečelie sobášneho paláca umiestnené záhony v ktorých boli realizované zahustené výsadby nízkych a plazivých krov (*Juniperus* sp. -

plazivé kultivary borievok, *Spiraea japonica* 'Gold Princess' – tavoloňík japonský – žltolistá forma; *Cotoneaster dammeri* – skalník rozprestretý). Ukončenie cestičiek je akcentované výsadbou dvoch javorov mliečnych, ktoré majú guľovitý tvar koruny (*Acer platanoides* 'Globosum').

Úpravy východne od Sobášneho paláca boli realizované v podobnom duchu, avšak vzhľadom na komunikačné ťahy determinované vstupmi do objektov Sobášneho paláca, klasicistickej budovy a meštianskym domom (tzv. vstupná budova) a kaštieľom (zaužívaný názov zámok) rozdelili nádvorie na niekoľko menších plôch obdĺžnikového tvaru.

Obnova však bola realizovaná bez rešpektovania historických súvislosti, kompozícia je absolútnym novotvarom. Boli použité nevhodné novodobé technológie a stavebné materiály, prvky drobnej architektúry (plastové romantizujúce osvetlenie, betónová romantizujúca fontána, betónové obrubníky) a nevhodné novodobé kultivary drevín.

Dobou cieľavedomého zakladania a uplatňovania kompozičnej zelene na verejných priestranstvách bol začiatok 20. storočia. Toto obdobie bolo spojené so snahou „skrášlenia“ verejných priestranstiev, neskôr „ozdravovania“ životného prostredia. V tejto dobe došlo k postupnému vysádzaniu stromoradií na Námestí Slovenskej republiky a na dnešnej Ulici Sidónie Sakalovej. Dovtedy boli verejné priestory prakticky bez vegetácie. Rozširovanie stromovej vegetácie súviselo s postupnou zmenou funkcie, kedy sa hlavne námestie mení z priestoru pre usporadúvanie trhu a zhromažďovania ľudí na plochy viac menej odpočinkové.

Ako prvé, v prvej tretine 20. storočia, boli vysádzané stromoradia okolo vodného toku Petrovička na Námestí Slovenskej republiky a ulici Sidónie Sakalovej. V druhej polovici 20. storočia pribudli výsadby stromoradií po obvode námestia. Tento stav je v zásade dodržiavaný dodnes. V roku 2010 boli stromoradia komplexne obnovené, na výsadby bol použitý javor mliečny s guľovitým tvarom koruny (*Acer platanoides* 'Globosum').

V systéme zelene pamiatkovej zóny Bytča majú svoje miesto aj súkromné záhrady, zaberajúce zadné časti parciel domov. Vo vnútornom obraze pamiatkovej zóny Bytča sa uplatňujú v malej miere. Dodnes prevažne slúžia pôvodnému účelu (úžitkové plochy, alebo okrasnú a odpočinkovú funkciu).

B.8. Súpis zistených historických názvov námestia a ulíc

Podľa historických prameňov sú zachované nasledovné historické názvy – Stolárska ulica (*Platea arculariorum*) – pravdepodobne dnes Moyzesova ulica, Horná ulica (*Platea superior*) – pravdepodobne dnes Hlinkova ulica, Zámočnícka (Kováčska) ulica (pravdepodobne dnes Radlinského ulica), Kostolná ulica (zvaná aj Koniec – *Platea avecclesia alias Konecz dicta*) – dnes pravdepodobne Sidónie Sakalovej, Podzámocká ulica (*Platea suarcensis*) - Ulička = Hrnčiarska ulička, V Obore (*Platea Obor dicta*).

C. Vyhodnotenie pamiatkových hodnôt územia a odôvodnenie jeho ochrany

Mesto Bytča patrí k najstarším sídlam v regióne Považia, ktoré vzniklo v blízkosti vodného toku Váhu medzi pohorím Javorníkov a masívom Súľovských skál. Sídlo sa sformovalo ako menšie mestečko, ktoré postupne prevzalo na seba politický, hospodársky a cirkevný význam.

Vyznačuje sa urbanistickými hodnotami, akými sú do veľkej miery zachovaná pôdorysná štruktúra sídla s centrálnym námestím a hlavnou komunikačnou osou prechádzajúcou cez námestie v smere severovýchod-juhozápad, zachované kompaktné bloky historickej zástavby, historická parcelácia, tradičná zástavba a jej skladba, výškové zónovanie a pod., ale aj architektonickými, a čiastočne aj umelecko-historickými a výtvarnými hodnotami jednotlivých objektov. Medzi najvýznamnejšie hodnoty pamiatkovej zóny patrí takmer intaktne zachovaná historická parcelácia mesta, ktorá odzrkadľuje prirodzený vývoj štruktúry sídla od jeho sformovania v stredoveku až do 1. polovice 20. Storočia. Najvýznamnejšími objektmi v pamiatkovom území, ktoré výškovými dominantami sú nepochybne rímskokatolícky kostol Všetkých svätých a Bytčiansky zámok.

Charakteristická silueta sídla bola síce v 2. polovici 20. storočia zmenená výstavbou výškových bytových domov, avšak vnútorné pohľady v rámci interiéru pamiatkovej zóny, diaľkové pohľadové kužele hlavne z nástupu do pamiatkovej zóny sú rovnako nositeľmi pamiatkových hodnôt, a ako také sú predmetom ochrany.

C.1. Urbanisticko-historické hodnoty štruktúr pamiatkového územia

- **Zachovaná historicky vyvinutá urbanistická štruktúra čitateľná v pôdorysnej osnove pamiatkového územia:**
  - pretiahnutý pôdorys pamiatkovej zóny ako starého jadra mesta Bytča s charakteristickou komunikačnou osou smerujúcou zo severovýchodu na juhozápad s obojstrannou zástavbou meštianskych domov a centrálného námestia v severnej časti
  - uličná sieť svojou pravidelnosťou poukazujúca na plánovite založené osídlenie vymedzujúca jednotlivé mestské bloky, i keď sa nerozvinuli do rozľahlej štruktúry
  - stredoveká parcelácia
  - charakteristický spôsob situovania objektov historickej štruktúry na parcelách
  - charakteristická intenzita zastavania pozemkov

- **Zachovaná historicky vyvinutá silueta a panoráma prezentovaná vo významných pohľadoch na pamiatkové územie determinovaná:**
  - situovaním jedinečných historických architektonických dominant v pamiatkovom území i v jeho okolí
  - výškovým zónovaním - gradáciou ostatnej historickej zástavby v jednotlivých blokoch (zostupná hladina vo výške zástavby na parcele od hlavného objektu po dvorové krídlo, zostupná hladina výšky zástavby od blokov na námestí po bloky zástavby v nadväzujúcich uličkách)
  - konfiguráciou terénu
  - diaľkové pohľady

- **Zachovaná historicky vyvinutá objektová skladba pamiatkového územia pozostávajúca z:**
  - objektov NKP a nehnuteľností s pamiatkovou hodnotou:
    - a) radová uličná zástavba hlavných objektov meštianskych a remeselnícko-roľníckych domov na celú šírku parcely s aditívne radenými užšími dvorovými krídlami, voľnými prejazdmi a dvormi
    - b) architektonické a urbanistické dominanty územia – solitéry
    - c) ostatná hodnotná historická zástavba z rôznych období reprezentujúca obdobie svojho vzniku a rešpektujúca základné princípy historického urbanizmu v pamiatkovom území
  - záhrad, nádvorí a ostatných plôch, vrátane úprav verejných priestorov a brehov vodného toku
  - nosných prvkov systému zelene – plošno-priestorových a líniových prvkov
  - plôch komunikácií a verejných priestranstiev – historicky vyvinutého komunikačného systému

- **Zachovaný historicky vyvinutý architektonický výraz jednotlivých objektov:**
  - exteriérový výraz stavieb, štruktúra nezastavaných plôch i prvkov uličného interiéru pamiatkového územia
  - piata fasáda – tzv. „strešná krajina“.

C.2. Architektonicko-historické hodnoty objektov pamiatkového územia

- **Hmotovo – priestorové riešenie a architektonický výraz exteriéru objektov NKP a nehnuteľností s pamiatkovou hodnotou:**
  - osadenie objektov na pozemku a uličnej čiary
  - výškové zónovanie zástavby – podlažnosť, výška korunnej rímsy a úroveň hrebeňa strechy
  - tvar základných hmôt objektu – členenie hmôt, gradácia, členenie fasád a tvar striech
  - historické architektonické tvaroslovie uplatnené na exteriéri objektov
- **Komplexné architektonické riešenie objektov v pamiatkovom území z hľadiska historického dokumentu:**
  - historické objekty vo svojej materiálnej podstate prezentujúce dosiahnutú úroveň vývoja stavebných technológií a konštrukčných riešení v tomto regióne
  - objekty ako hodnotné doklady stavebno-historického a architektonického vývoja konkrétneho typologického druhu stavby od doby vzniku po súčasnosť

C.3. Umelecko-historické hodnoty objektov pamiatkového územia

Výtvarné a umelecko-remeselné prvky objektov NKP, nehnuteľností s pamiatkovou hodnotou:

- štuková výzdoba fasád objektov
- kovové prvky - zábradlia balkónov a schodísk, okenné mreže
- nástenné maľby
- voľné plastiky na území

C.4. Kultúrne a pamiatkové hodnoty archeologických nálezov a nálezísk

Celá plocha PZ mesta Bytča je evidovanou archeologickou lokalitou a predstavuje jedinečnú pamiatkovú hodnotu, vyžadujúcu si predovšetkým ochranu a starostlivé zváženie nevyhnutnosti zásahov do intaktného podlažia.

Je preto nevyhnutné, aby akýkoľvek stavebný alebo iný deštruktívny zásah pod jestvujúcu úroveň terénu bol možný len po stanovení podmienok ochrany nehnuteľných a hnutel'ných archeologických nálezov.

C.5. Odôvodnenie ochrany pamiatkového územia

Historické jadro mesta Bytča je dobre zachované stredoveké jadro, v ktorom sa až podnes zachovala hodnotná urbanistická štruktúra. Centrum mesta je prepojené na jeden z najvýznamnejších kaštieľov na Slovensku. Historické jadro si zachovalo svoj charakter aj napriek neskorším zásahom. Napriek tomu, že sa nenaplnili predpoklady rozvoja naštartované v období renesancie, zachovaný historický stavebný fond bol dôvodom pre vyhlásenie pamiatkovej zóny. Zachované vyššie definované pamiatkové hodnoty v svojej kumulácii vytvárajú celok, ktorý je vo svojom výraze a podobe historickej sídelnej štruktúry jedným z mála zachovaných celkov na území Slovenska.

Časť III.

Zásady ochrany pamiatkového územia Pamiatkovej zóny mesta Bytča

všeobecné požiadavky ochrany pamiatkového fondu pre územný priemet
ochrany kultúrnych hodnôt územia – podklad na spracovanie územno-
plánovacej dokumentácie

Zásady ochrany pamiatkového územia Pamiatková zóna mesta Bytča (ďalej aj „PZ mesta Bytča“, „pamiatková zóna“ a PZ“) boli spracované na základe Usmernenia Pamiatkového úradu SR k spracovaniu dokumentácie „Zásady ochrany pamiatkového územia“. Zásady sú podľa § 29 Zákona NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov súčasťou priemetu ochrany kultúrnych hodnôt územia, ktorý je podkladom na spracovanie územno-plánovacej dokumentácie podľa osobitného predpisu.

A. Všeobecné požiadavky pre PZ mesta Bytča

1. Zachovať, chrániť a regenerovať historickú urbanistickú štruktúru PZ mesta Bytča tvorenú pôdorysnou štruktúrou sídla, historickou parceláciou a hmotovou skladbou zástavby.
2. Zachovať pamiatkové hodnoty územia PZ mesta Bytča.
3. Nositeľmi pamiatkových hodnôt pamiatkového územia sú jednotlivé nehnuteľné národné kultúrne pamiatky (ďalej aj „NKP“), nehnuteľnosti s pamiatkovou hodnotou a tiež plošne vymedzené územie PZ mesta Bytča ako urbanistický celok.

Definícia základných pojmov:

Pojem „pamiatková hodnota“ je definovaný ako „súhrn významných historických, spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, vedeckých, technických, výtvarných alebo umelecko-remeselných hodnôt, pre ktoré môžu byť veci predmetom individuálnej alebo územnej ochrany“.

Rozsah pojmu „pamiatková hodnota“ predstavuje súbor charakteristík jednotlivých vecí, alebo súboru vecí – originalita, autenticita, kvalita, kvantita, forma, obsah, spôsob, doba vzniku, zmeny vplyvom času (patina, deformácia), vývoj, jedinečnosť, celistvosť, výskyt, funkcia, lokácia, typ, autor, kontext, materiál, vzťah a tiež vzájomné vzťahy medzi jednotlivými charakteristikami v možných kombináciách. Originálnosť a autenticita tvoria nosné charakteristiky rozsahu pojmu „pamiatková hodnota“. Pamiatkovú hodnotu sídla predstavuje súbor parciálnych hodnôt identifikovaných u jednotlivých prvkov územia, pričom ich autenticita túto hodnotu znásobuje.

Pojem „tradičný“ je termín definovaný ako zaužívaný, historicky podložený výskyt stavebných materiálov alebo konštrukcií, charakterizujúcich architektúru

tejto oblasti so zreteľom na udržanie alebo prinavrátenie autenticity pamiatkového územia.

„Nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou územia“ podľa posúdenia krajským pamiatkovým úradom je nehnuteľnosť vykazujúca pamiatkové hodnoty (hmota, fasáda, parter, strecha, a pod.), ktorými významne spoluvytvára hodnoty pamiatkového územia.

„Nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty“ územia podľa posúdenia krajským pamiatkovým úradom je nehnuteľnosť s nevhodným výrazovým architektonickým a hmotovým riešením (objemovým členením alebo výškovým usporiadaním), ktorú je nutné z hľadiska dotvorenia charakteru urbanistického priestoru upraviť.

A.1. Požiadavky na primerané funkčné využitie pamiatkového územia

1. Zachovať a udržiavať súčasnú funkciu pamiatkového územia a regenerovať jeho historické funkcie:
  - historická funkcia: obchod, bývanie, administratívno-správna funkcia, cirkevná funkcia, drobná remeselná výroba
  - súčasná funkcia: prevažne obchodná, spoločensko-obslužná, obytná
  - cieľová funkcia: obytná, obchodná, spoločensko-obslužná, okrajovo administratívno-správna
  - nevhodné funkcie: funkcie poškodzujúce pamiatkové hodnoty územia (priemyselná veľkovýroba, poľnohospodárska výroba, skladové hospodárstvo, veľké dopravné areály, čerpacie stanice pohonných hmôt, parkovacie domy, podzemné parkoviská, veľkopredajné priestory, prevádzky s veľkými nárokmi na statickú dopravu a pod.)
2. Dôsledky nového funkčného využitia objektov a priestorov v pamiatkovom území nesmú spôsobiť degradáciu alebo úbytok ich pamiatkových hodnôt alebo znemožniť ich vhodnú prezentáciu.

A.2. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie

1. Zachovať, udržiavať a regenerovať historický pôdorys pamiatkovej zóny tvorený centrálnou časťou Námestia Slovenskej republiky a nadväzujúcich ulíc Sidónie Sakalovej, Radničnej ulice, Lombardiniho ulice, ul. 1. Mája, Moyzesovej ulice, St. Bíroša, Hlinkovej ulice, Treskoňovej ulice a Zámockej ulice.
2. Zachovať, udržiavať a regenerovať princíp historickej parcelácie (tvar, veľkosť a orientácia parciel) pôdorysu pamiatkovej zóny.
3. Vytváranie ďalších nových verejných cestných komunikácií v rámci existujúcich stavebných blokov nie je možné.
4. Pri umiestnení stavieb na parcelách (radová zástavba, solitér) vychádzať z historickej zastavovacej štruktúry v konkrétnej časti územia.
5. Plošný a objemový rozsah zástavby na jednotlivých parcelách je limitovaný vývojom urbanistickej štruktúry v danom území.

A.3. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu výškového a priestorového usporiadania objektov

1. Zachovať nehnuteľnosti s pamiatkovou hodnotou:
  - nadstavbu objektov riešiť maximálne vo výškovej hladine dvoch podlaží (1.np a 2.np) s obytným podkrovím v šikmej streche, jej vhodnosť v konkrétnom prípade určí krajský pamiatkový úrad. Podkrovie neuvažovať ako plnohodnotné podlažie. Výška hlavných ríms a výška hrebeňa strechy musia korešpondovať s okolitou zástavbou a rešpektovať dominantu kostola.
  - v prípade rekonštrukcie a adaptácie podkroví alebo v prípade realizácie nového zastrešenia presvetlenie podkroví do priestorov uličných interiérov riešiť prioritne strešnými oknami s primeranými rozmermi a rozsahom
  - v prípade rekonštrukcie alebo realizácie nového zastrešenia uplatniť typologicky tradičný tvar a spôsob zastrešenia
  - novostavby a prístavby dvorových krídiel situovať prioritne na plochách zaniknutej historickej zástavby
2. U ostatných objektov pamiatkového územia je nutné ich osadením zachovávať historický pôdorys a parceláciu, výškové a priestorové usporiadanie pre nenarušenie charakteristických pohľadov, siluet a panorám.
3. Nehnuteľnosti nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia výrazovo alebo hmotovo (objemové členenie, výškové usporiadanie) korigovať v záujme ich optimálneho začlenenia do historickej urbanistickej štruktúry pamiatkovej zóny do doby ich úpravy alebo celkového nahradenia.
4. Výškové a priestorové usporiadanie novostavieb v pamiatkovom území:
  - limity výškového a priestorového usporiadania prípadných novostavieb v pamiatkovom území sú určené v časti IV. – bod F
  - na miestach s čiastočne narušenou štruktúrou pôvodnej zástavby (asanované objekty v prielukách uličných domoradií, asanované dvorové krídla a ukončujúce objekty) pri úpravách regenerovať pôvodné pôdorysné a priestorové usporiadanie objektov
  - na nezastavaných plochách, akými sú záhrady, nádvorcia a ostatné plochy (v mapových podkladoch – výkres č. 2 sú vyznačené záhrady zelenou farbou, nádvorcia a ostatné plochy bledofialovou farbou) je po jednotlivom posúdení možného vplyvu na pamiatkové hodnoty realizovať novú zástavbu
  - nezjednocovať výšky korunných ríms a hrebeňov striech novostavieb, nadstavieb a prístavieb do jednej priebežnej línie
5. Nosné prvky systému zelene:
  - rešpektovať sadovnícky upravenú plochu v centrálnej polohe námestia a stromoradií na ulici Sidónie Sakalovej ako nosný prvok systému zelene – integrálnu súčasť vyvinutej urbanistickej štruktúry a pri obnove uplatňovať jej hmotovú a objemovú podriadenosť architektúre, upraviť zeleň v bezprostrednom okolí rímskokatolíckeho kostola.
  - rehabilitovať pamiatkový objekt park v súlade s pamiatkovými hodnotami NKP kaštieľ s areálom a na základe poznania historických súvislostí stavebno-historického vývoja NKP overené architektonicko-historickým a archeologickým výskumom. Postupne eliminovať nevhodné sadovnícke úpravy realizované v 2003.
6. Plochy komunikácií a verejných priestranstiev:

- považovať vyvinutý komunikačný systém za vývojovo ukončený
- zachovať a udržiavať existujúcu profiláciu a niveletu terénu komunikácií a verejných priestranstiev
- akékoľvek pozemné stavby na plochách komunikácií a verejných priestranstiev nie sú možné
- z hľadiska zabezpečenia ochrany archeologických nálezov inžinierske stavby² viesť prioritne v už existujúcich koridoroch.

A.4. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu prvkov mestského interiéru a uličného parteru

1. Nové prvky uličného interiéru (spevnené plochy, oplotenia, osvetlenie, letné sedenia a terasy, informačné, reklamné a propagačné zariadenia a technické zariadenia) riešiť v súlade s pamiatkovými hodnotami územia.
2. Informačné, reklamné, propagačné alebo iné technické zariadenia umiestnené na pamiatkach, nehnuteľnostiach a na priestoroch v pamiatkovom území musia rozmermi, technickým a výtvarným prevedením zohľadňovať a rešpektovať architektonický a estetický výraz priestranstva pamiatkovej zóny alebo objektu (základné členenie priečelia a jeho významné detaily).
3. Umiestnenie informačných, reklamných, propagačných zariadení, alebo iných technických zariadení nad úrovňou 1. nadzemného podlažia a na zastrešenia objektov v pamiatkovej zóne nie je možné.
4. Dočasné stavby (letné sedenia, terasy a pod.) svojím architektonickým stvárnením, objemovými parametrami, vzhľadom, účinkami prevádzky (užívaním) a použitými materiálmi nesmú znehodnocovať pamiatkové územie.
5. Umisťňovať spoločné veľkorozmerné technické zariadenia telekomunikačných a iných spoločností (vysielače, vykryváče, zosilňovacie stanice, antény, satelitné zariadenia a pod.) na objekty, technické nosiče a na priestranstvá v pamiatkovej zóne nie je možné.
6. Individuálne technické zariadenia (satelitné a iné antény a pod.), zariadenia alternatívnych zdrojov energie (solárne panely a pod.) a iné individuálne technické zariadenia primeraných rozmerov (klimatizačné a vzduchotechnické jednotky a pod.) osadzovať na objekty v území pamiatkovej zóny v pohľadovo menej exponovaných polohách (najmä z uličného interiéru).
7. Zachovať, udržiavať a v opodstatnených polohách regenerovať funkciu existujúceho (vytvoreného) parteru objektov NKP a nehnuteľností s pamiatkovou hodnotou.
8. Umiestnenie veľkoplošných reklám (bilboardy, bigboardy, banery, obrazovky a pod.) na území pamiatkovej zóny nie je možné.

A.5. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu charakteristických pohľadov, siluety a panorámy územia

²Pojem „inžinierske stavby“ sa pre tieto zásady používa v súlade so znením § 43a ods.3 zákona NR SR č. 479/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

1. Zachovať, chrániť a regenerovať charakteristické pohľady, siluetu a panorámu pamiatkového územia prezentovanú:
  - v chránených pohľadoch v interiéri pamiatkového územia č. 1 – 6 (viď výkres č.1)
2. Nie je možné narušiť siluetu a panorámu pamiatkového územia, dominant pamiatkovej zóny (rímskokatolícky kostol Všetech svätých a Bytčiansky zámok) a charakteristických pohľadov v interiéri pamiatkovej zóny prezentované v predmetných pohľadových kužeľoch výstavbou nových výškových a objemových dominant v pamiatkovom území a jeho okolí.

A.6. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu archeologických nálezísk

1. Celé územie pamiatkovej zóny je evidovanou archeologickou lokalitou. Akýkoľvek stavebný alebo iný deštruktívny zásah pod jestvujúcu úroveň terénu je možný len po stanovení podmienok ochrany nehnuteľných a hnutel'ných archeologických nálezov.

Časť IV.

Požiadavky na zachovanie, ochranu, rehabilitáciu, regeneráciu, obnovu a prezentáciu hodnotnej objektivej skladby Pamiatkovej zóny Bytča

Územie Pamiatkovej zóny Bytča je v grafickej časti Zásad rozdelené na:

- národné kultúrne pamiatky
- nehnuteľnosti s pamiatkovou hodnotou
- nehnuteľnosti nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia
- ostatné objekty pamiatkového územia
- záhrady, nádvoría a ostatné nezastavané plochy
- nosné prvky systému zelene
- komunikácie

A. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu NKP

Národné kultúrne pamiatky majú základnú ochranu definovanú v § 27 pamiatkového zákona. V prípade zámeru obnovy alebo reštaurovania, vlastník národnej kultúrnej pamiatky musí postupovať v zmysle § 32 a 33 pamiatkového zákona

1. Každá NKP v pamiatkovom území predstavuje významný doklad, ktorý dokumentuje kultúrny, historický a stavebný vývoj objektu v závislosti od času, miesta, využitia, okolností vzniku spolu s pozitívnymi, ale aj negatívnymi vplyvmi na NKP realizovanými od jej vzniku až po súčasnosť.
2. Stavebný vývoj NKP je považovaný za ukončený s výnimkou stavebných zásahov a prác, ktoré súvisia so základnou ochranou, obnovou, rekonštrukciou, adaptáciou a s reštaurovaním pamiatok z hľadiska ochrany pamiatkového fondu a v zmysle znenia týchto zásad prípustných stavebných činností. Výnimku tvoria asanácie nevhodných stavebných úprav, dostavieb a nadstavieb, ktoré nekorešpondujú s historickým vývojom objektu a negatívne ovplyvňujú pamiatkové hodnoty pamiatok, pamiatkového územia alebo krajiny.
3. NKP využívať v súlade s ich pôvodnou historickou funkciou alebo takou novou funkciou, ktorá rešpektuje pamiatkové hodnoty konkrétnej pamiatky - danosti, výraz, autenticitu, dispozíciu a iné dôležité charakteristiky. Je žiaduce preferovať také funkčné využitie NKP, ktoré vyžaduje najšetrnejšie a minimálne stavebné zásahy alebo zmeny vo výrazovej, hmotovej, materiállovej a ideovej podstate NKP.
4. Všetky pozitívne zmeny NKP realizované v časovej kontinuite od vzniku až po súčasnosť sú predmetom pamiatkovej ochrany. Okrem iných pozitívnych zmien je ako pozitívna zmena v ochrane pamiatkového fondu chápané čiastočné prirodzené starnutie, degradácia alebo opotrebovanie materiálov – patina, ktorá tvorí prirodzenú súčasť NKP, ak rozsah, miera a stupeň starnutia, degradácie alebo opotrebovania materiálov nepresiahne objektívnu úroveň, nad ktorú nie je jej zachovanie žiaduce.
5. Zachovať hmotnú a ideovú autenticitu NKP. Zachovať hmotnú podstatu NKP s rešpektovaním jej vierohodnej podoby, stavebného vývoja a pozitívnych

stavebných premien – nutné je zachovanie všetkých autentických hmotných častí, súčastí, prvkov, znakov a vlastností NKP.

6. Architektonické, umelecko – remeselné a remeselné artefakty a prvky, stavebné techniky, technológie, pôvodné materiály, zariadenia, povrchové úpravy a iné prvky charakteristické pre NKP je potrebné chrániť a zachovať.
7. Zo zásady zachovania autenticity vyplýva neprípustnosť neopodstatneného nahradzovania časových, slohových, architektonických, umeleckých, remeselné – umeleckých častí, prvkov, detailov a znakov NKP časťami, prvkami, detailmi a znakmi, ktoré falzifikujú autentický stavebný vývoj a slohové zaradenie pamiatky.
8. Uprednostňovať obnovu a opravu všetkých historických prvkov a súčastí NKP pred ich nahradením alebo vymenením za kópie okrem prípadov, keď rozsah a stupeň poškodenia originálu je objektívne a preukázateľne nezvratný.
9. Ak nie je možné zachovať autentickú hmotu alebo materiál historických prvkov, je nevyhnutné dodržiavať zásadu continuity. Pri výbere materiálu, technologického a remeselného postupu v najvyššej možnej miere dbať na zachovanie nadväznosti na pôvodný materiál, technologický a remeselný postup.
10. Pri realizácii obnovy, konzervácie, údržby, opravy, rekonštrukcie, dostavby, prístavby alebo inej činnosti, pri ktorej sa vstupuje do historických prvkov a materiálov pamiatky, je nevyhnutné používať také stavebné, konštrukčné, technologické, chemické, fyzikálne, mechanické a iné postupy, procesy a materiály, ktoré nepoškodzujú historicky zachovanú hmotnú podstatu pamiatky a ktoré je možné v budúcnosti odstrániť čiastočne alebo v celom rozsahu bez úbytku pamiatkovej hodnoty a hmotnej zložky NKP.
11. Zachovať všetky historické architektonické, umelecké alebo remeselné súčastí, prvky a detaily exteriéru a interiéru NKP – napr. výzdoba povrchov, komínové hlavice, okenné a dverné výplne, historické podlahy a dlážky, stropy, klenby, krov, rôzne technické riešenia a pod.
12. Rešpektovať historický nosný a konštrukčný systém pamiatky a pri jeho sanácii použiť taký spôsob, ktorý najviac materiálovo, konštrukčne a technologicky zodpovedá historickému nosnému a konštrukčnému systému NKP a ktorý zároveň minimalizuje možné negatívne vplyvy na historické súčasti NKP.
13. Rešpektovať základné komunikačné a dispozičné riešenia NKP. Nové funkčné využitie prispôbovať historickej dispozičii NKP.
14. Pri komplexných obnovách NKP je žiaduce realizovať príslušný pamiatkový výskum. Príslušný pamiatkový výskum môže byť nariadený aj pri čiastkových obnovách (napr. obnova fasády, obnova jednotlivých priestorov predmetnej pamiatky, reštaurovanie nástennej maľby, obnova krovu a iných hodnotných častí a prvkov a pod.).
15. Pri obnove NKP klásť dôraz na kvalitu projektovania a následnej realizácie jednotlivých stavebných alebo iných detailov, ktorých nezvládnutie môže veľmi negatívne ovplyvniť celkový výraz alebo inú podstatnú vlastnosť NKP alebo jej prezentácie.

A.1. Materiálová, konštrukčná, technická, umelecko-remeselná a výtvarná skladba NKP

1. Historické materiály, stavebné konštrukcie a umelecko-remeselné prvky NKP v pamiatkovom území sú nositeľmi pamiatkových hodnôt ako samostatné stavebné materiály, konštrukcie a umelecko-remeselné prvky, ako aj vo vzájomnom funkčnom, historickom a estetickom celku.
2. Stavebné konštrukcie a umelecko-remeselné prvky NKP tvoria: murivá a zvislé nosné konštrukcie, stropy a horizontálne nosné konštrukcie, krovy, suterény, strechy, štíty, vikiere, balkóny, pavlače, loggie, schodiská, zábradlia, mreže a ostatné kovové prvky, okenné a dverné otvory a ich historické výplne, podlahy, exteriérové a interiérové omietkové a farebné vrstvy, výtvarné diela a iné dôležité časti a prvky.
3. Technické zariadenie NKP tvorí: vykurovací systém, vetrací systém, vzduchotechnika, rozvody elektrickej energie a vody, odpady a iné technické zariadenia.

A.1.1 Murivá a zvislé nosné konštrukcie

1. Základnou požiadavkou ochrany a obnovy historických murív a zvislých nosných konštrukcií je zachovanie ich hmotnej, konštrukčnej a materiálovej podstaty. Minimalizovať perforovanie historických murív, zväčšovanie, resp. zamurovanie dverných alebo okenných otvorov.
2. V prípade nutnosti potreby sanácie staticky narušených NKP je nutné v prípravnej fáze zabezpečiť komplexnú analýzu príčin statického narušenia a popis súčasného stavu jednotlivých konštrukcií z hľadiska ich mechanickej pevnosti a stability. Pri príprave a realizácii sanácie statického zabezpečenia použiť taký druh technologických a materiálových postupov a technických riešení, ktorým sa zabezpečí mechanická pevnosť a stabilita objektu s minimalizovaním negatívnych vplyvov na NKP.
3. Zo zásady zachovania kontinuity vyplýva prioritne použitie tradičných stavebných techník, stavebných materiálov, technologických a remeselných postupov, ktoré zodpovedajú konkrétnej NKP.
4. Pri obnove a údržbe historických konštrukcií trasovanie inžinierskych sietí a rozvodov alebo iných technických zariadení navrhnuť a viesť tak, aby sa minimalizovali zásahy do historickej hmoty.
5. Zachovať hmotnú podstatu nálezových situácií po odkrytí omietkových vrstiev – otvory, ostenia, konštrukčné prvky, odľahčovacie oblúky, portály a iné prvky a to aj v prípade, ak nebudú prezentované.

A.1.2. Horizontálne nosné konštrukcie – stropy a klenby

1. Základnou požiadavkou ochrany a obnovy historických stropov a horizontálnych nosných konštrukcií je zachovanie ich hmotnej, konštrukčnej a materiálovej podstaty v najväčšej možnej miere.
2. Pri obnovách stropov rešpektovať a regenerovať ich historickú funkciu, konštrukčný princíp, príslušnú typológiu stropu a ich materiálovú podstatu.
3. Pri obnovách stropov zachovať všetky tvaroslovné, dekoratívne a funkčné prvky stropných konštrukcií – profilácia, štuková výzdoba, dekoratívne prvky, výtvarná

alebo farebná povrchová úprava, historické vetracie, svetlíkové alebo iné otvory. Pri obnove nezvratne poškodených alebo chýbajúcich častí stropov použiť príslušný identický materiál, konštrukciu a následne aj identické povrchové úpravy nových častí.

4. Redukovať alebo nerealizovať nadmerné zaťaženie stropných konštrukcií, ktoré by mohlo mať za následok statické alebo stavebno-technické narušenie stropných konštrukcií alebo ich častí.
5. Zachovať historické svetlíkové telesá so všetkými ich súčasťami.
6. Minimalizovať realizovanie akýchkoľvek novodobých stropných podhľadových konštrukcií pod historickými stropmi v celej ploche stropu alebo jeho časti.
7. Pri výbere druhu, typu a veľkosti osvetľovacích telies zohľadňovať historickú konštrukciu, typológiu a funkciu stropných konštrukcií.
8. Klenby pamiatok, ako významná súčasť horizontálnych stavebných konštrukcií jednotlivých stavebno-historických období, sú významným architektonickým, konštrukčným, remeselným a technickým stavebným dokumentom, ktorý je potrebné zachovať.
9. Pri obnove klenieb je nutné zachovať všetky historické konštrukčné, technické, architektonické, štukové, dekoratívne a výtvarné časti a prvky.
10. Pri obnove klenbových systémov zabezpečiť statickú bezpečnosť a zachovaný stavebno-technický stav klenieb (hlavne pri stavebných prácach, keď sú klenby odhalené a vystavené poveternostným vplyvom, alebo zachované historické klenby suterénov asanovaných objektov pred negatívnymi vplyvmi ťažkých stavebných mechanizmov alebo iných negatívnych vplyvov).
11. Pri obnove staticky narušených klenieb použiť také statické zabezpečenie, ktorého aplikácia vyžaduje minimálne stavebné zásahy do klenieb a úbytky historických materiálov klenieb. Železobetónové škrupiny, torkretáže a cementové mazaniny na rube klenby sú nevhodné metódy statického zabezpečenia klenieb.
12. V klenbách je nežiaduce realizovať prierazy alebo otvory za účelom zmeny dispozície pamiatky, realizácie vertikálnych komunikácií – schodiská, výtahy a pod. Je neprípustné nadmerné zaťažovanie klenieb, ktoré môže ohroziť ich stavebno-technický stav.
13. Je nežiaduce realizovanie akýchkoľvek novodobých stropných podhľadových konštrukcií pod historickými klenbami v celej ploche klenieb alebo ich časti.
14. Z hľadiska prezentácie klenieb je nežiaduce viesť pod klenbami, alebo cez klenby (s výnimkou klenieb suterénov) rozvody a potrubia, klimatizačné zariadenia alebo iné technicko – prevádzkové zariadenia, ktoré by negatívne ovplyvňovali prezentáciu klenieb. Rovnako je nežiaduce dispozičné členenie historických zaklenutých priestorov sekundárnymi murovanými alebo inými priečkami.
15. Pri výbere druhu, typu a veľkosti osvetľovacích telies zohľadňovať historickú konštrukciu a typológiu klenieb.

A.1.3. Suterény

1. Historické suterény pamiatok predstavujú významný stavebno-architektonický prvok jednotlivých stavebno-historických období a sú významným stavebným, architektonickým, konštrukčným a remeselným dokladom, ktorý je potrebné zachovať, regenerovať a prezentovať.

2. Pri obnove suterénov alebo ich častí zachovať všetky historické stavebné konštrukcie a architektonické časti a prvky – materiálové zloženie murív a klenbového systému, tvar klenieb, murivá, klenbové oblúky, niky, historické vstupy a schodiská, vetracie otvory a pod.
3. Zachovávať a regenerovať pôvodný historický pôdorys suterénov a minimalizovať členenie suterénov novými sekundárnymi priečkami.
4. Pri obnovách klenieb suterénov zachovať odtlačky maltového spojiva od podporného debnenia. Je neprípustné povrchovo upravovať klenby a murivá suterénov rôznymi omietkovými systémami, cementovo-betónovým vyplňovaním ložných škár klenieb a murív, rôznymi farebnými náterovými hmotami alebo takými nátermi alebo systémami, ktoré by mohli spôsobiť materiálóvú degradáciu murív a klenieb a ktoré by zároveň mohli zásadným spôsobom meniť historické vizuálne vlastnosti povrchov murív a klenieb suterénov.
5. Pri obnovách podláh suterénov minimalizovať použitie mokrých stavebných procesov. Je nežiaduce použitie plošných monolitických betónových vrstiev a mazaní, alebo takých skladieb podláh, ktoré môžu dlhodobo negatívne ovplyvniť optimálny hydrofyzikálny režim podzemnej vody pamiatky. V suterénoch pamiatok je žiaduce aplikovať plošne paropriepustné a dutinové konštrukcie podláh, ktoré budú v budúcnosti reverzibilne odstrániteľné bez úbytku pamiatkových hodnôt historických suterénov.
6. V suterénoch je neprípustné viesť rozvody, potrubia a iné technické zariadenia v historických vertikálnych a horizontálnych stavebných konštrukciách (murivá a klenbový systéme). Rozvody, potrubia a iné technické zariadenia je nutné umiestňovať po povrchu historických stavebných konštrukcií – je neprípustné zasekávať trasy do historických murív a klenieb. Potrubia, rozvody a iné technické zariadenia je možné a žiaduce viesť aj v pozíciách pod podlahami.

A.1.4. Strechy

1. Predmetom pamiatkovej ochrany sú historické strechy NKP na území pamiatkovej zóny. Historické strechy NKP a ostatných objektov pozostávajú z historických krovov, strešných plášťov a takých technických, stavebných alebo dekoratívnych prvkov, ktoré majú súvis s historickými strechami alebo sa vyskytujú v priestore historických striech (podstrešia) a sú nositeľmi pamiatkových hodnôt.
2. Predmetom ochrany historických striech sú ich tradičné historické tvary, sklony strešných rovín, konštrukcie, hmoty, urbanistické proporcie a vzťahy vo väzbe na okolitú historickú strešnú krajinu a strešný reliéf pamiatkovej zóny.
3. Predmetom pamiatkovej ochrany sú aj všetky historické charakteristické prvky a detaily historických striech ako sú historické atiky, dekoratívne prvky, historické strešné okienka, vikiere, historické klampiarske prvky a detaily striech, komínové telesá, vetracie otvory a podobne.
4. Pri výmene strešnej krytiny NKP použiť taký druh a materiál strešnej krytiny, ktorá vychádza z miestneho poznania objektu, pamiatkového výskumu alebo z miestnych analógií.
5. Pri obnove historických striech NKP je nežiaduce:
  - meniť tvar historických striech, sklon strešných rovín, výšku hrebeňa strechy

- upravovať nevhodným a neopodstatneným spôsobom priestorové vzťahy spodného okraja strešných rovín vo vzťahu ku korunnej rímse
  - odstraňovanie funkčných alebo nefunkčných komínových telies alebo historických komínových hlavíc
  - zmenšovať pôvodnú zastrešenú plochu NKP vytváraním rôznych variant terás, vnútorných strešných dvorov a podobne
  - odstraňovať námetky striech a zjednodušovať alebo úplne vynechávať rímasy strešných rovín manzardových striech
6. Vikiere na strechách NKP je možné realizovať iba v historicky doložených polohách, novotvary výnimočne, iba ojedinele, ak, tak iba mimo exponovaných pohľadov interiérov ulíc a verejných priestranstiev.

A.1.5. Krovy

1. Pri regenerácii a obnove krovových konštrukcií postupovať podľa zásady zachovania autenticity konštrukcií a prvkov a podľa zásady materiálovej a remeselnej kontinuity – regenerácia a obnova krovových konštrukcií je založená na konzervácii autentických konštrukcií a prvkov, v prípade nutnosti lokálnej výmeny nezvratne poškodených prvkov je žiaduce použiť rovnaký materiál a remeselný postup.
2. Všetky historické krovy NKP sú predmetom pamiatkovej ochrany. Predmetom ochrany je historický konštrukčný systém a jednotlivé historické prvky krovových konštrukcií.
3. Je žiaduce obmedziť vstavby do podkroví NKP a nehnuteľností. Vstavba, ktorej realizácia si vyžaduje odstránenie podstatnej časti historického krovu je neprípustná.
4. Nové vstavby do priestorov podkrovia NKP je nutné realizovať maximálne v jednom podlaží, v prípade výškovo rozmerných krovov je možná realizácia otvorenej galérie v druhej úrovni.
5. Vstavby do podkroví primárne riešiť ako veľkopriestory s pohľadovo vnímateľnými krovovými konštrukciami vrátane krokiev.
6. Presvetlenie priestorov nových podkrovných vstavieb riešiť v strešných rovinách orientovaných do verejných priestranstiev formou strešných okien. Perforovanie strechy strešnými oknami riešiť v optimálnom počte a veľkosti.
7. Realizácia vstavieb do podkroví v prípade úzkych dvorových krídel, hospodárskych stavieb a takých objektov, ktorých vnútorné rozmery nevyhovujú minimálnym štandardom a požiadavkám pre realizáciu podkrovných priestorov z hľadiska ich optimálnych rozmerových parametrov je nežiaduca.
8. Realizácia akýchkoľvek vstavieb do podkroví historických sakrálnych objektov je neprípustná.

A.1.6. Štítové a parcelačné múry

1. Štítové murivá NKP, parcelačné múry a parcelačné steny dvorových krídel zachovať v kompaktnom stave – v štítových murivách je nežiaduce vytváranie okenných alebo vstupných otvorov.
2. Pri obnove štítových murív NKP, parcelačných múrov a parcelačných stien dvorových krídiel zohľadňovať ich utilitárnu funkciu vo vzťahu k reprezentačnej

funkcii hlavných fasád NKP – povrchovú úpravu štítových murív a parcelačných múrov dvorových krídel odlíšiť od povrchovej úpravy hlavných fasád farebným prípadne iným povrchovým odlišením.

A.1.7. Balkóny, pavlače, loggie

1. Zachovať tvar, pôvodné tvaroslovné, konštrukčné a umelecko-remeselné prvky a materiálovú skladbu historických balkónov, pavlačí a loggií NKP.
2. Nové konštrukcie ako napr. pevné prestrešenia, zateplenia, slnolamy, podhl'ady, zasklievanie balkónov, pavlačí a loggií je neprípustné.
3. Je nevhodné vytvárať nové balkóny, pavlače a loggie na NKP bez relevantnej historickej opodstatnenosti.
4. Zimné záhrady, ktoré sú historicky doložené je nutné regenerovať a obnoviť.

A.1.8. Schodiská

1. Zachovať, regenerovať a obnovovať historické schodiskové konštrukcie ako súčasť exteriérov a interiérov objektov NKP vrátane ich konštrukčných, tvaroslovných a dekoratívnych súčastí (nosné vonkajšie a vretenové murivá, klenby nad ramenami a podestami, svetlíky, podesty a stupne alebo ich obklady, schodnice, zábradlia, madlá a pod.)
2. Zachovať pôvodnú komunikačnú funkciu schodiskového priestoru a súvisiace komunikačné prístupy, zachovať priestor schodiska (zrkadlá, podesta) v pôvodnom tvare, polohe a umiestnení.

A.1.9. Zábradlia, mreže a ostatné kovové prvky

1. Zachovať zábradlia, mreže a doplnkové alebo dekoratívne kovové prvky ako súčasť objektov NKP.
2. Poškodené mreže a zábradlia a ostatné kovové prvky dopĺňať v identickom materiáli a rovnakou technológiou. Zachovať pôvodný tvar, profiláciu, členenie a farebnosť.
3. V prípade, že sa nezachovali pôvodné zábradlia, mreže a ostatné kovové prvky, nové prvky vyhotovovať na základe poznania historického kontextu a slohových analógií.

A.1.10. Výplne okenných a dverných (vstupných) otvorov

1. Zachovať, regenerovať a obnovovať historické výplne okenných a dverných otvorov ako cennú súčasť exteriéru a interiéru objektov NKP.
2. Zachovať autentickú hmotu týchto stavebných prvkov a všetkých ich častí (vrátane obloženia, kovania, kľučiek, staršieho skla, spojovacích a stužujúcich prvkov, náterov a iných povrchových úprav).
3. Uprednostniť opravu a repasáciu historických výplní okenných a dverných otvorov pred realizáciou kópií alebo novotvarov.
4. V prípade, že rozsah a stupeň poškodenia originálu je nezvratný, je prípustné nahradiť originál tvarovou, konštrukčnou a materiálovou kópiou.

5. Pre stavby so zachovanou klasicistickou úpravou sú v líci osadené von otvárajúce okná podstatnou súčasťou výtvarného riešenia. Je nutné zachovať tento typ okenných otvorov a v odôvodnených prípadoch je pre objekty s klasicistickou úpravou fasád dôležitá reštitúcia zaniknutého stavu.
6. Chýbajúce výplne historických okenných a dverných otvorov vyrobiť podľa podobných hodnotných starších prvkov zachovaných na objekte a dbať o vytvorenie identickej kópie. Ak sa na budove nezachovali takéto konštrukcie je nutné vychádzať z historických a regionálnych analógií.

A.1.11. Povrchové úpravy stavieb - omietky, podlahy

Omietky

1. Historické omietky (bez ohľadu na vek, umeleckú hodnotu, zdobnosť, kvalitu výtvarného poňatia, stupňa poškodenia) tvoria súčasť NKP, jej materiálnej, dokumentárnej a výtvarnej podstaty, čím sú predmetom pamiatkovej ochrany.
2. Pri obnove omietok dodržať podmienky technologického a remeselného spracovania materiálu. Rešpektovať výskumom, resp. z analógií doloženú skladbu materiálu, druh a podiel jednotlivých zložiek (použitých tradičných spojív a zodpovedajúcich plnív a prímiesí v štruktúre, zrnitosti a farebnosti).
3. Pri obnovách šetrne odstraňovať následky neodborných úprav, ktoré znehodnotili historickú architektúru (najmä: nepriedušné nátery, betónové vysprávky, nástreky a pod.).
4. Farebnosť omietok sa určuje na základe vyhodnotenia sondáže takto zameraného pamiatkového výskumu. V prípade, že nie je možné zistiť autentickú farebnosť, bude určujúca typická farebná úprava pre daný slohový výraz. Je neprípustná realizácia výrazne expresívnych odtieňov farieb alebo vzájomne disharmonických farebných kombinácií.
5. Chýbajúce časti sochárskej, štukovej výzdoby, resp. architektonické a dekoratívne prvky realizovať v pôvodnom tvare, členení a materiáli – analogicky podľa zachovaných častí.

Podlahy

1. Predmetom pamiatkovej ochrany sú všetky historické podlahy pamiatok (ich materiálová a konštrukčná skladba). Zachovať všetky typy a druhy historických podláh – drevené, keramické, keramitové, liate terazzo, kamenné alebo betónové podlahy alebo iné povrchové úpravy charakteristické pre dané obdobie a funkciu interiérového alebo exteriérového priestoru.
2. Pri obnove a regenerácii nezachovaných interiérových a exteriérových dlažieb pamiatok je potrebné postupovať pri výbere druhu podlahy – materiál, konštrukcia, typ, farebnosť, povrchová úprava, veľkosť prvkov podláh alebo dlažobného materiálu, spôsob a raster uloženia a prípadné záverečné povrchové úpravy podláh (ochranné alebo farebné nátery) na základe pamiatkového výskumu alebo jednotlivých analógií.
3. Pri obnove a rekonštrukcii vydláždených plôch exteriérov dvorových častí meštianskych domov - prejazdov, chodníkov, dláždených plôch je potrebné v maximálnej možnej miere zachovať, využiť a regenerovať historický dlažobný materiál, rovnako historickú niveletu dlažieb a terénny profil dláždených plôch a historický plošný rozsah dláždených plôch exteriérov.

4. Fragmenty zachovaných historických interiérových alebo exteriérových podláh alebo dlažieb je žiaduce vhodným spôsobom a v primeranom rozsahu zakomponovať do nových podláh alebo dlažieb za účelom prezentácie podlahového a dlažobného materiálu. Nový dlažobný alebo podlahový materiál je potrebné prispôbiť historickým materiálom, veľkosťou, spôsobom kladenia a vizuálnymi vlastnosťami.

A.1.12. Výtvarné diela a umelecko-remeselné prvky

1. Výtvarné diela a umelecko-remeselné prvky sú integrálnou súčasťou NKP a sú predmetom pamiatkovej ochrany.
2. Spôsob obnovy - umelecko-remeselný alebo reštaurátorský - výtvarných diel a umelecko-remeselných prvkov sa stanoví na základe významnosti pamiatkovej hodnoty konkrétneho diela.
3. Odbornou údržbou, stabilizáciou a konzerváciou výtvarných diel a umelecko-remeselných prvkov predchádzať ich poškodeniu, čím sa predíde rozsiahlym reštaurátorským zásahom.
4. Základnou požiadavkou pri reštaurovaní kultúrnych pamiatok a ich súčastí je fyzická záchrana výtvarných diel a umelecko – remeselných prvkov ako celku.
5. Nové materiály a zásahy, ktorými sú výtvarné diela a umelecko-remeselné prvky obnovované (reštaurované) musia byť odlišiteľné a podľa možnosti reverzibilné.
6. Na základe slohovo - formálnej analýzy, komplexnej komparácie reštaurovaného diela, umelecko - historického vyhodnotenia, posúdenia archívnych prameňov a analógií, resp. vyhodnotenia výsledkov reštaurátorského výskumu prinavrátiť v najvyššej možnej miere slohovú čistotu, ktorá bude zodpovedať obdobiu vzniku výtvarného diela.
7. Pri voľbe metodiky reštaurátorského zásahu individuálne zohľadniť možnosti realizácie technológie, stanoviť vhodnú mieru retuší pre polohu citlivého výtvarného a opticko – estetického scelenia reštaurovaných diel.
8. V odôvodnených prípadoch je možné použiť substitučnú metódu regenerácie (nahradenie iným materiálom) časti diela.
9. Výtvarné diela a umelecko-remeselné prvky zachovať na mieste, pre ktoré boli pôvodne určené. Jednotlivé časti výtvarného diela, ktoré sú jej integrálnou súčasťou nemôžu byť od neho oddelené.

A.1.13. Historická technická infraštruktúra a technické zariadenia

1. Zachovať tie historické technické zariadenia a infraštruktúru NKP, ktoré sú predmetom pamiatkovej ochrany ako nositeľov pamiatkových hodnôt dokumentujúcich technické a stavebné riešenia doby ich vzniku.
2. Hodnotné historické technické zariadenia obnoviť a využiť pre rovnakú alebo podobnú funkciu alebo vhodnou formou konzervovať.

A.1.14. Nová technická infraštruktúra a technické zariadenia

1. Pri obnove NKP technické zariadenia a ich rozvody (rozvodné a meracie skrine alebo prístroje, rozvody sietí, antény, klimatizačné zariadenia, vývody vykurovacích zariadení a pod.) umiestňovať alebo viesť v takých pozíciách, ktoré

zodpovedajú pamiatkovým hodnotám objektu a nárokom na primeranú pamiatkovú prezentáciu.

2. Pri obnove alebo rekonštrukcii NKP je žiaduce viesť nové rozvody prioritne po povrchu stavebných konštrukcií alebo v trasách starších rozvodov s minimalizovaním takých nových trás, ktoré by narušili historické konštrukcie.
3. Pri projektovaní a realizovaní technických rozvodov minimalizovať prierazy v historických murivách. Je neprípustné viesť trasy technických rozvodov v historických kamenných článkoch ostení, okien, schodísk, sedílií a iných kamenných architektonických prvkov.
4. Technické zariadenia a rozvody povrchovo upraviť tak, aby nevznikali rušivé farebné kontrasty s okolitými časťami kultúrnej pamiatky (farba stien, podláh, kamenného muriva v suterénoch a podobne).

A.1.15. Odvodňovanie objektov

1. Sekundárne negatívne stavebné zásahy do NKP zapríčiňujúce nedostatočné vetranie alebo zvýšené vlhnutie murív je potrebné odstrániť alebo upraviť tak, aby sa docielil optimálny stav - odstrániť súvislé betónové vrstvy v suterénoch, nevhodné obklady stien, nevhodné cementové omietky a nástreky, rôzne chyby klampiarskych a stavebných detailov spôsobujúcich zatekanie dažďovej vody, rôzne nesprávne realizované odvodňovacie systémy a pod.

A.1.16. Fasády

1. Zachovať fasády NKP ako ucelené architektonické kompozície, ktorých súčasťou je architektonické členenie a umelecko-remeselné prvky (sochárska, štuková a maliarska výzdoba a pod.). Analytickú prezentáciu výsledkov pamiatkového výskumu uplatniť len v odôvodnených prípadoch.
2. Zachovať a regenerovať historickú podstatu fasády a parteru (hmotnú aj estetickú), najmä: slohový výraz, členenie, rytmizáciu, osovosť, gradáciu, akcenty, tvaroslovie, tektoniku, proporcie plôch, veľkosť otvorov, kompozičné vzťahy a pod.
3. Zachovať a regenerovať autentickú hmotu historických okien, dverí, vrát, výkladov, okeníc, mreží a pod. Zmeny osadenia výplní (brán, vstupných dverí, okien, výkladov) a utilitárne stavebné úpravy ostenia sú prípustné len v odôvodnených prípadoch. Pri obnove fasád je nutné preferovať tradičné materiály, technológie a postupy.
4. Pri obnovách fasád NKP odstrániť následky nevhodných stavebných úprav (nepriedušné nátery, betónové vysprávky a nástreky, keramické, kamenné a umelokamenné obloženia parterov a soklov a pod.)
5. Farebnosť fasád určiť na základe vyhodnotenia sondáže takto zameraného pamiatkového výskumu. V prípade, že nie je možné zistiť autentickú farebnosť, je určujúca typická farebná úprava pre daný slohový výraz a farebnosť okolitých fasád.

B. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu nehnuteľností s pamiatkovou hodnotou

B.1. Strechy

1. Predmetom ochrany striech sú ich tradičné historické tvary, sklony strešných rovín, konštrukcie, hmoty, urbanistické proporcie a vzťahy vo väzbe na okolitú historickú strešnú krajinu PZ Bytča. Typickými strechami pre klimatické pomery Bytča a jeho pamiatkového územia sú šikmé strechy (sedlové, manzardové, valbové).
2. Predmetom pamiatkovej ochrany sú aj všetky charakteristické prvky a detaily striech ako sú atiky, dekoratívne prvky, strešné okienka, vikiere, klampiarske prvky, komínové telesá, vetracie otvory a podobne.
3. Základnou požiadavkou zachovania strechy je jej pravidelná údržba (pravidelná kontrola stavu krytiny voči vplyvu zatekania, pôsobením drevokazného hmyzu, hubových výtrusníc, vetranie krovovej konštrukcie, pravidelná kontrola funkčnosti dažďových žľabov a zvodov, vhodnosť umiestnenia odporových káblov do horizontálnych žľabov a ich kotlíkov, ktoré zabránia zamrznutiu väčšieho množstva topiaceho sa snehu, čím sa predíde škodám na fasáde).
4. Pri výmene strešnej krytiny použiť taký druh a materiál strešnej krytiny, ktorá vychádza z miestneho poznania dochovaných historických objektov v pamiatkovom území. Pre Bytču je to tvrdá kusová krytina, podľa dochovaných archívnych fotografií zo začiatku 20. storočia.
5. Pri obnovách a úpravách striech objektov, situovaných v pamiatkovom území je nežiaduce:
  - meniť tvar strechy (vyrovnaním strešných plôch do geometricky presnej roviny, vynechávať rímasy strešných rovín manzardových striech a pod.)
  - zmeniť vzťah spodného okraja strechy ku korunnej rímse
  - zvýšiť spodný okraj krytiny oproti rímse
  - nahrádzať omietané komínové telesá režným murivom, alebo naopak, oplechovaným murivom, prefabrikátmi a pod.
  - odstraňovanie funkčných alebo nefunkčných komínových telies alebo historických komínových hlavíc
  - zjednodušovanie profilácie komínových hláv a ďalších murovaných alebo kamenných prvkov strechy
  - oplechovávať nadmurovky, ktoré boli tradične kryté tehľami, pálenou krytinou, alebo omietkou
  - zmenšovať pôvodnú zastrešenú plochu vytváraním rôznych variant terás, logií, vnútorných strešných dvorov a podobne, ktoré sú pre dané pamiatkové územie cudzorodé
  - typ plochej strechy pri nadstavbách objektov nerealizovať
6. Presvetlenie podkrovia je možné riešiť u jednopodlažných objektov strešnými oknami, u dvojpodlažných objektov strešnými oknami, len výnimočne vikiermi. Vikiere môžu byť len u objektoch dvojpodlažných, kde celková hmota objektu vyváži optické zaťaženie strechy vikiermi. Dôraz klásť na minimalizáciu počtu a veľkosti strešných okien a vikierov vo vzťahu k strešným rovinám a strechám. Veľkosť vikiera musí byť jeho výškou a šírkou rozmerovo menší ako okno na fasáde objektu. Vylúčené sú súvislé pásové vikiere a vikiere bez dostatočných rozostupov. Existujúce strešné vikiere u jednopodlažných objektoch s podkrovím je nutné pri ďalšej rekonštrukcii eliminovať.

7. Osadiť strešné okná v rovine strechy orientovanej do verejného priestranstva ulice je možné len v jednom rade, ploche strechy primeranom počte a rozmeroch.
8. Osadenie vikiera nesmie byť realizované pri odkvape strešnej konštrukcie. Vikier musí byť situovaný v dostatočnej vzdialenosti od odkvapu v ploche strechy, nesmie pôsobiť ako optické predĺženie.
9. Podkrovia v pamiatkovom území je možné využiť vstavbou maximálne v jednom podlaží, v prípade výškovo rozmerných krovov je možná realizácia otvorenej galérie v druhej úrovni.

B.2. Štítové múry

1. Je potrebné zachovať hmotu štítových múrov a obnoviť tradičnú povrchovú úpravu.
2. V štítových múroch nevytvárať okenné alebo vstupné otvory.

B.3. Balkóny, pavlače

1. Zachovať tvar, pôvodné tvaroslovné, konštrukčné a umelecko-remeselné prvky a materiálovú skladbu historických balkónov, pavlačí a loggií .
2. Nové konštrukcie ako napr. pevné prestrešenia, zateplenia, slnolamy, podhlady, zasklievanie balkónov, pavlačí a loggií nie sú možné.
3. Zábradlia neprekrývať reklamnými zariadeniami alebo akýmikoľvek inými obkladmi (rohože, drevené latovanie, apod.).

B.4. Schodiská

1. Zachovať, regenerovať a obnovovať historické schodiskové konštrukcie, vrátane ich konštrukčných, tvaroslovných a dekoratívnych súčastí.
2. Neobkladať kamenné schodiskové stupne a podesty novou dlažbou, neobrusovať patinovaný povrch liateho terazza ani prírodného kameňa stupňov.
3. Chýbajúce súčastí doplniť alebo nahradiť konštrukciami z tradičných materiálov, novú povrchovú úpravu schodiskových stupňov, podest a zábradlí realizovať rovnako z tradičných materiálov.

B.5. Zábradlia, mreže

1. Zachovať a udržiavať zábradlia, mreže a doplnkové alebo dekoratívne kovové prvky ako súčasť objektov.
2. Poškodené mreže a zábradlia a ostatné kovové prvky dopĺňať v tradičnom materiáli.

B.6. Výplne okenných a dverných (vstupných) otvorov

1. Zachovať, regenerovať a obnovovať historické výplne okenných a dverných otvorov.

2. Zachovať a chrániť ich na pôvodnom mieste a pri plnení si svojej funkcie.
3. Dbáť na základnú údržbu výplní otvorov.
4. Zachovať tvaroslovie, materiál, rozmery, spôsob otvárania a hĺbku osadenia v murive.
5. Uprednostniť opravu a repasáciu historických výplní okenných a dverných otvorov pred realizáciou kópií alebo novotvarov.
6. Chýbajúce výplne historických okenných a dverných otvorov vyrobiť podľa podobných starších prvkov zachovaných na objekte a nahradiť kópiou z tradičného materiálu. Ak sa na budove nezachovali takéto konštrukcie je nutné vychádzať z historických a regionálnych analógií.

B.7. Povrchové úpravy stavieb - omietky, podlahy

Omietky

1. Omietky historických objektov majú hodnotu historického dokumentu, čím sú predmetom pamiatkovej ochrany.
2. Pri obnovách odstraňovať následky neodborných úprav, ktoré znehodnotili historickú architektúru (najmä: nepriedušné nátery, betónové vysprávky, nástreky a pod.).
3. Chýbajúce časti štukovej výzdoby, architektonické alebo dekoratívne prvky realizovať v pôvodnom tvare, členení a materiáli – analogicky podľa zachovaných častí.

Podlahy

1. Zachovať a obnoviť historické druhy podláh (drevené, keramické, kamenné, liate terazzové).
2. Fragменты zachovaných historických podláh alebo dlažieb je žiaduce vhodným spôsobom a v primeranom rozsahu zakomponovať do nových podláh alebo dlažieb za účelom prezentácie podlahového a dlažobného materiálu.
3. Nový dlažobný alebo podlahový materiál je potrebné prispôbiť historickým materiálom, veľkosťou, spôsobom kladenia a vizuálnymi vlastnosťami.

B.8. Výtvarné diela a umelecko-remeselné prvky

1. Výtvarné diela a umelecko-remeselné prvky sú predmetom pamiatkovej ochrany.
2. Zachovať výraz a charakter historického diela z hľadiska hmotnej a priestorovej skladby, objemového členenia, materiálového vyjadrenia a zloženia.
3. Odbornou údržbou, stabilizáciou a konzerváciou výtvarných diel a umelecko-remeselných prvkov predchádzať ich poškodeniu.
4. Nové materiály a zásahy, ktorými sú výtvarné diela a umelecko-remeselné prvky obnovované musia byť odlišiteľné a podľa možnosti reverzibilné.
5. Výtvarné diela a umelecko-remeselné prvky zachovať na mieste, pre ktoré boli pôvodne určené. Jednotlivé časti výtvarného diela, ktoré sú jej integrálnou súčasťou nemôžu byť od neho oddelené.

B.9. Nová technická infraštruktúra a technické zariadenia

1. Pri úprave objektu technické zariadenia a ich rozvody (rozvodné a meracie skrine alebo prístroje, rozvody sietí, antény, klimatizačné zariadenia, vývody vykurovacích zariadení a pod.) umiestňovať alebo viesť v takých pozíciách, ktoré zodpovedajú pamiatkovým hodnotám objektu.
2. Pri riešení infraštruktúry minimalizovať nové prierazy v historických konštrukciách, vedenie nových rozvodov je žiaduce viesť v pôvodných trasách rozvodov.
3. Technické zariadenia a rozvody povrchovo upraviť tak, aby aplikovaná farebná úprava nepôsobila rušivo a kontrastne. Je potrebné aplikovať zhodnú farebnú úpravu s podkladom. Farebná úprava inštalácií môže byť mierne farebne odlišená od podkladu, spôsobom tón v tóne.
4. Pri úprave objektu preriešiť existujúce esteticky rušivé trasovanie rozvodov. Odstrániť neesteticky osadené technické zariadenia – antény, rozvodné skrine, prípadne premiestniť ich na menej rušivé miesto.

B.10. Odvodňovanie objektov

1. Sekundárne negatívne stavebné zásahy do objektov zapríčiňujúce nedostatočné vetranie alebo zvýšené vlhnutie murív je potrebné odstrániť alebo upraviť tak, aby sa docielil optimálny stav - odstrániť súvislé betónové vrstvy v suterénoch, nevhodné obklady stien, nevhodné cementové omietky a nástreky, rôzne chyby klampiarskych a stavebných detailov spôsobujúcich zatekanie dažďovej vody, rôzne nesprávne realizované odvodňovacie systémy a pod.

B.11. Fasády

1. Zachovať všetky historické architektonické články architektúry (štukové členenie, opracované kamenné články, historické prefabrikáty, pôvodné dvere, brány, výklady, okná, konzoly osvetlenia, sokle). Chýbajúce časti je nutné doplniť.
2. Zachovať a regenerovať historickú podstatu fasády (hmotnú aj estetickú), najmä: slohový výraz, členenie, rytmizáciu, osovosť, gradáciu, akcenty, tvaroslovie, tektoniku, proporcie plôch, veľkosť otvorov, kompozičné vzťahy a pod.
3. Pri úpravách fasád objektov odstrániť následky nevhodných stavebných úprav (nepriedušné nátery, betónové vysprávky a nástreky, keramické, kamenné a umelokamenné obloženia parterov a soklov a pod.).
4. Pri úprave fasády a parteru vychádzať z tradičných materiálov a tradičného výrazu, neuplatňovať regionalizmy z iného prostredia.
5. Zateplňovanie fasád s historickými architektonickými článkami fasádnymi doskami nie je možné.
6. Farebnosť fasád určiť s ohľadom pre daný slohový výraz a na základe pôvodnej farebnosti, pokiaľ je možné ju zistiť.
7. Úpravu fasády riešiť komplexne, vrátane grafického a farebného riešenia reklamných, propagačných a informačných zariadení. Názvy prevádzok na

fasáde a v parteri podriadiť koncepcii architektonicko-výtvarno-remeselnému riešeniu, podľa individuálnych hodnôt objektu.

8. Reklamné, propagačné a informačné zariadenia nesmú rušiť estetický stav objektu, nie je možné ich umiestňovať na poschodí.

C. Požiadavky na úpravu ostatných objektov pamiatkového územia

1. Pre ostatné objekty pamiatkového územia aplikovať regulatívy platného územného plánu mesta Bytče – „Územný plán sídelného útvaru Bytča, Zmena a doplnok č. 4, v znení zmien a doplnkov, schváleného Všeobecne záväzným nariadením mesta Bytče č. 4/2010 zo dňa 29.04.2010.
2. Pri ostatných nehnuteľnostiach nachádzajúcich sa na území pamiatkovej zóny primerane použiť podmienky na ich úpravu, tak aby neboli narušené pamiatkové hodnoty územia.
3. Pri novej výstavbe a dostavbe v rámci rozvoja územia rešpektovať pôvodnú parceláciu pozemkov, tvar a hmotu objektov.
4. **Hmotovo – priestorové riešenie** - Zástavbu historického jadra uvažovať vo výškovej hladine dvoch podlaží (1.np a 2.np) s obytným podkrovím v šikmej streche. Podkrovie na historických objektoch nepovažovať za plnohodnotné podlažie. Výška hlavných ríms a výška hrebeňa strechy musia korešpondovať s okolitou zástavbou a podriadiť sa dominante kostola.
5. **Parcelácia a uličné čiary** - Je nutné rešpektovať súčasnú parceláciu a uličné čiary, nescel'ovať susediace parcely do jedného celku a zabrániť vzniku veľkých blokových stavieb a veľkoplošným asanáciám.
6. **Riešenie fasád a parterov** - Úpravu jestvujúcich okenných otvorov – ich veľkosť a umiestnenie prispôbiť pôvodnej tektonike. Veľkosť nevhodných veľkoplošných výkladov znižovať v závislosti na pôvodnom členení objektu. Pre úpravu povrchov fasád objektov v pamiatkovej zóne používať klasické materiály (hladké omietky, drevené okenné a dverné výplne, prírodné obklady soklov).
7. **Strešná krajina** - Objekty pamiatkovej zóny zastrešiť sedlovými strechami s hrebeňom rovnobežným s uličnou čiarou. Nevhodné sú realizácie plochými strechami, ktoré sa v danom území nevyskytujú. Presvetlenie podkrovia vikiermi je možné len u objektov dvojpodlažných, pričom vylúčiť veľkorozmerové vikiere. U prízemných objektov presvetliť podkrovie strešnými oknami. Vikiermi je možné osvetliť podkrovné priestory v dvorových častiach.
8. **Malá architektúra** - V prípade inštalácie prvkov drobnej architektúry je potrebné zjednotiť návrh ich designu a prispôbiť ho historickému prostrediu.
9. **Osvetlenie** - Osvetlenie námestia a ulíc musí vhodne dopĺňať historické prostredie. Svietidlá je možné riešiť ako stožiarové (atypické), ale i konzolové na fasádach. Umiestnenie na fasáde však musí rešpektovať výraz a kompozíciu fasády, prípadné umiestnenie na fasáde národnej kultúrnej pamiatky sa posúdi osobitne. Neriešiť osvetlenie pomocou svetelných reklamných panelov a označení.

10. Zásady pre výber a použitie stavebných materiálov - Je nutné použiť klasické materiály, typické pre dané prostredie. Pri použití novodobých materiálov je potrebné dbať na to, aby v historickom prostredí nevystupovali agresívne a nerušili celkový výraz historického urbanistického priestoru a aby ich spolupôsobenie s historickým materiálom bolo overené a nespôsobilo poškodenie historickej substancie.

Strechy - Na strešné krytiny použiť tvrdú kusovú krytinu (keramická, betónová krytina), tehlovej farby. V prípade manzardových typov striech použiť šablónovú krytinu.

Fasády - Pri povrchových úpravách fasád sa vylučuje hrubozrnná omietka. Je nutné použiť hladkú alebo jemnozrnnú omietku. Úpravu soklových častí realizovať omietkou, nástrekom, alebo prírodnými obkladmi.

Okenné a dverné výplne – Okenné a dverné výplne realizovať v dreve, je nutné vyvarovať sa plastovému materiálu. U nehnuteľností v pamiatkovom území nie je neprípustné používať typizované výplne dverí a okien. Je potrebné používať atypické riešenie do pôvodných otvorov, v súlade s celkovým výrazom objektu. Je vylúčené používanie oceľových dverí, okien, zárubní a výkladov, ako konštrukčný materiál sa použije drevo. Rovnako uplatnenie novodobých materiálov, napr. plast, sú vylúčené.

Reklamy - Pri návrhu reklám uplatniť tradičné vývesné štíty, charakteristické pre historické prostredie. Reklamné zariadenia a označenia prevádzok je možné umiestniť v priestore námestia len na fasádach (kolmo na fasádu max. vzdialenosť 50 cm). Výška umiestnenia spodnej hrany reklamy je minimálne 2200 mm. Výška umiestnenia reklamy nesmie presiahnuť kordónovú rímsu 1.n.p. V prípade polyfunkčných objektov s viacerými prevádzkami vypracovať ucelenú koncepciu umiestnenia reklám, informačných prvkov a označenia prevádzok, ktoré v ňom budú umiestnené. Vylučuje sa umiestňovanie veľkoplošných a reklám a informačných tabúl. Umiestňovanie reklám, označení prevádzok a rôznych informačných prvkov sa vylučuje na fasádach, na drobnej architektúre, vrátane oplotení, na strechách a štítoch na stĺpoch verejného osvetlenia.

11. Funkčné využitie - Funkcie s vyššími prevádzkovými nárokmi, pre ktoré je objem historickej architektúry nedostatočný musia byť umiestnené mimo územia pamiatkovej zóny. Znakom správneho využitia priestorov pamiatkovej zóny by mala byť polyfunkčnosť. Je potrebné vylúčiť tie zariadenia obchodu a služieb, ktoré majú veľké nároky na dopravu a skladovacie plochy. Sústrediť malé súkromné firmy zamerané na obchodnú činnosť.

D. Požiadavky na zachovanie, obnovu, údržbu, regeneráciu a funkčné využitie systému zelene v pamiatkovej zóne

D.1. Plochy historickej zelene (NKP)

Vo vlastnom území pamiatkovej zóny Bytča sa nachádza iba jeden **pamiatkový objekt** ako súčasť NKP kaštieľ s areálom „**park**“, ktorý je zapísaný v Ústrednom zozname pamiatkového fondu pod č. 1322/5.

Rehabilitovať pamiatkový objekt park v súlade s pamiatkovými hodnotami NKP kaštieľ s areálom a na základe poznania historických súvislostí stavebno-historického vývoja NKP overené architektonicko-historickým a archeologickým výskumom. Postupne eliminovať nevhodné sadovnícke úpravy realizované v 2003. Obnova na základe hypotetických predpokladov (domnienok) je nežiaduca.

D.2. Plochy zelene, prípadne líniové prvky rešpektujúce pamiatkovú hodnotu pamiatkového územia, prípadne s inou kvalitou

Systém stromoradií na Námestí Slovenskej republiky a na Ulici Sidónie Sakalovej

Zachovávať a obnovovať alejové výsadby Námestia Slovenskej republiky a na Ulici Sidónie Sakalovej. Pri ich obnove vychádzať zo spôsobu ich zakladania v dobe vzniku. Aleje udržiavať v identických líniách: Na Námestí Slovenskej republiky priame línie po obvode parkovacích a pobytových plôch a diagonálne línie obojstranne kopírujúce vodný tok Petrovička a komunikačný ťah cez námestie v severozápadno-juhovýchodnom smere., na Ulici Sidónie Sakalovej stromoradie lemujúce vodný tok Petrovička. Neuplatňovať novotvar alejí v miestach, v ktorých v minulosti neboli založené. Pri výmene stromov v stromoradiach používať identické druhy drevín v zhode s pôvodnou druhovou skladbou – na námestí javor mliečny (*Acer platanoides*), Na Ulici Sidónie Sakalovej lipa malolistá (*Tilia cordata*) a topol' čierny – pyramidálna forma (*Populus nigra 'Pyramidalis'*), v nevyhnutných prípadoch ich nahradiť drevinami habituálne podobnými. Na Ulici Sidónie Sakalovej je možné prispôbiť a uvoľnenia rytmus výsadby jednotlivých stromov danostiam územia a architektúry, tak, aby negatívnym spôsobom neovplyvňovali pohľady – neúmerne nezakrývali hodnotnú architektúru. Na výsadby nepoužívať ihličnatých dreviny (nepôvodné, nehistorické druhy). Nezakladať iné formy zelene, rozširovanie plošných foriem je nežiaduce.

Uplatnenie mobilnej zelene na verejných priestranstvách je možné len v ojedinelých prípadoch na základe individuálneho posúdenia (nepôvodné prvky).

Chránené stromy na nádvorí východne pred Sobášnym palácom - evidenčné číslo štátneho zoznamu chránených stromov S 171:

lipa veľkolistá (*Tilia platyphyllos*) predpokladaný vek dreviny: 350 rokov
javor mliečny (*Acer platanoides*) predpokladaný vek dreviny: 270 rokov

Rešpektovať a udržiavať uvedené dreviny, ktoré majú historický význam (hodnota veku), dendrologickú a estetickú hodnotu.

Na stromy sa vzťahuje ochrana podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Na výrub a spôsob ošetrovania chráneného stromu sa vyžaduje súhlas orgánu ochrany prírody.

D.4. Plochy ostatnej zelene

Skupina líp malolistých (*Tilia cordata*) na Námestí osloboditeľov pri NKP „socha sv. Jána Nepomuckého, ktorá je zapísaná v Ústrednom zozname pamiatkového fondu pod č. 1325/1-3

Eliminovať konkurenciu stromov odborným orezaním koruny v takom rozsahu, aby neprekážali vo výhľade na sochu. Pravidelným orezávaním udržiavať hmotu korún tak, aby nezakrývala pohľad na sochu, ktorá bola na námestí umiestnená už v roku 1730. Po dožití lípy nenahradzovať.

Lipy malolisté (*Tilia cordata*) vysadené medzi kaštieľom (zámkom) a vodným tokom Petrovička ponechať na dožitie. Stromy nevhodne prekrývajú pohľad na kaštieľ, výsadby neobnovovať. Výsadba stromov v tomto priestore je nežiaduca.

Súkromné záhrady, zaberajúce zadné časti parciel domov

Udržiavať ich pôvodnú funkciu (ovocná a úžitková záhrada, oddychové plochy a okrasné priestory). Plocha záhrad by nemala byť celoplošne zastavaná, zástavba je možná len na základe individuálneho posúdenia. Nevhodná je výsadba ihličnatých stromov, ktoré by po dosiahnutí plného vzrastu v dospelosti presahovali stavebné objekty, prípadne zakrývali pohľady alebo negatívne ovplyvňovali panorámu mesta.

E. Požiadavky na realizáciu novostavieb

1. Pri novostavbách sa nevylučuje koexistenciu modernej a historickej architektúry za predpokladu, ak je medzi modernou architektúrou a historickou zástavbou zachovaný základný formálny súlad a základné architektonicko – urbanistické vzťahy.
2. Nevyhnutným predpokladom priaznivého začlenenia novostavby do existujúceho urbánneho prostredia je jej primerané hmotové riešenie.
3. Novostavba v pamiatkovom území musí rešpektovať a zohľadňovať výškovú gradáciu okolitých a susedných objektov.
4. S hmotovým riešením novostavby je potrebné zosúladiť architektonické riešenie fasády – kompozícia, materiál, farebnosť a pod.
5. Dočasné stavby umiestnené v pamiatkovom území nesmú svojim architektonickým stvárnením, objemovými a výškovými parametrami, vzhľadom alebo funkciou znehodnocovať prostredie Pamiatkovej zóny Bytča.
6. Možnosť zastavania novostavbami na území PZ Bytča je realizovateľná v dvorových častiach objektov (vo výkrese č. 1 sú tieto plochy označené ako nádvorcia alebo záhrady), pričom vhodnosť jednotlivých novostavieb bude jednotlivo posudzovaná. Výnimku zastavania novostavbami majú nádvorcia, alebo záhrady situované pri národných kultúrnych pamiatkach, kde sa táto plocha zastavovať nebude.
7. Vhodný tvar strechy novostavieb musí architektonickým a urbanistickým spôsobom zhodnocovať okolitú strešnú krajinu a nesmie pôsobiť rušivo – svojim objemom, výškou, proporciami a typológiou.
8. Pri navrhovaní druhu a rozsahu presvetlenia podkrovia vychádzať z priestorových parametrov strechy a plošných parametrov strešných rovín rovnako a tiež aj zo širšieho architektonického a urbanistického kontextu. Dbáť na primeranú veľkosť a počet strešných okien alebo vikierov vo vzťahu k strešným rovinám a strechám.
9. Hlavnú fasádu situovanú do verejného priestranstva je nutné považovať za najreprezentatívnejšiu architektonickú súčasť novostavby. Architektonické riešenie musí rešpektovať a zohľadňovať reprezentatívnu funkciu hlavnej fasády a tiež architektonické riešenia historických fasád susedných objektov.
10. Pri výbere použitých materiálov pri novostavbách uprednostniť tradičné stavebné materiály pred novodobými.
11. Rovnako je nežiaduce aplikovať historické materiály na takých častiach stavieb a v takých architektonických a stavebných súvislostiach, v ktorých sa v minulosti na území pamiatkovej zóny nevyskytovali.
12. Použitie materiálov s výstrednou povrchovou úpravou je nežiaduce. Nevhodné sú plastové dielce, obklady z betónových tvárnic, keramické exteriérové obklady, kovové obkladové šablóny, veľkoplošné presklenia a pod.
13. Pri výbere farebnosti fasád novostavieb je nutné zohľadňovať farebnosť okolitých nehnuteľností tak, aby nevznikali disharmonické farebné vzťahy. Nežiaduce sú výrazne krikl'avé tóny fasádnych náterov.
14. Doplnky priečelia novostavieb v PZ Bytča ako osvetľovacie prvky, štátne a firemné znaky, názvy orgánov a inštitúcií, firemné tabule, rôzne výtvarné diela, informačné označenia budov by mali byť umiestňované tak, aby nerušili

architektonickú kompozíciu priečelia a jeho významné detaily. Je žiaduce uplatnenie tradičných materiálov a foriem.

F. Uličný interiér

Súčasťou uličného interiéru sú oplotenia, povrchy komunikácií a verejných priestranstiev, prvky zelene v uličnom interiéri, uličné osvetlenie, prvky drobnej architektúry a ostatného vybavenia, informačné, reklamné a propagačné zariadenia, sezónne terasy a sedenia, technické zariadenia a pod.

F.1. Požiadavky pre zachovanie a údržbu uličného interiéru

Zachovať, udržiavať a regenerovať stvárnenie uličných fasád historických objektov s typickou osovosťou okenných a vstupných otvorov, architektonickým a výtvarným riešením, rytmom, tektonikou, výplňami otvorov a pod.

F.2. Požiadavky pre regeneráciu povrchov komunikácií a verejných priestranstiev

1. Pri povrchových úpravách spevnení komunikačnej siete a verejných priestranstiev prihliadať na účel využitia (vozovka, pešie plochy).
2. Pri dláždených plochách uplatňovať prírodné materiály.
3. Povrch vozoviek určených pre motorovú dopravu je prednostne možné realizovať z tradičných materiálov.
4. Minimalizovať situovanie a rozsah technickej infraštruktúry v spevnených povrchoch, v nevyhnutných prípadoch ich vizuálne eliminovať.
5. Komunikačná sieť ulíc a verejných priestranstiev v PZ Bytča je daná a stavebným a historickým vývojom územia definovaná, fixne daná a stabilizovaná.
6. Akékoľvek zásadné zmeny v komunikačnej sieti historického jadra mesta Bytča sú nežiaduce.
7. Rešpektovať nivelety pôvodných vstupov do objektov.
8. Umiestnenie sezónnych terás a sedení je viazané na letnú sezónu, pričom konkrétne podmienky určuje osobitné územné rozhodnutie.
9. Mobilnú zeleň považovať za sezónnu estetizáciu uličného interiéru a udržiavať jej vysokú kvalitu.

F.3. Požiadavky pre uličné osvetlenie

1. Osvetlenie a nasvetlenie uličných interiérov je primárne funkčno-účelovým prvkom a svojim stvárnením je estetickým doplnkom ulice.
2. Realizáciu prvkov verejného osvetlenia – druh, typ, veľkosť, tvar, materiál a iné podstatné charakteristicky prispôbiť danostiam jednotlivých ulíc.

F.4. Požiadavky na prvky drobnej architektúry a ostatného vybavenia

1. Prvky drobnej architektúry a ostatného vybavenia (stánky, telefónne búdky, picie fontánky, lavičky, koše, informačné zariadenia, stojany na bicykle, nádoby mobilnej zelene...) uplatniť ako dotvárajúce prvky uličného interiéru.
2. Pri návrhu prvkov drobnej architektúry vychádzať z tradičných tvarov, foriem, materiálov a ich farebnosti (kameň, drevo, kov, sklo...).
3. Pri situovaní prvkov drobnej architektúry v uličnom interiéru prihliadať na ich funkčnosť a ich rozsah minimalizovať.

F.5. Požiadavky pre zachovanie existujúcich a umiestnenie nových umeleckých diel a artefaktov

1. Sochy, plastiky, pomníky, pamätníky a ostatné umelecké diela a artefakty uplatniť ako dotvárajúce prvky uličného interiéru.
2. Historické umelecké diela a artefakty sú súčasťou autentického obrazu sídla a sú predmetom ochrany pamiatkového územia.

F.6. Požiadavky pre umiestnenie reklamných, informačných, propagačných a akýchkoľvek technických zariadení

Definícia základných pojmov:

„**Reklamné zariadenie**“ je zariadenie s reklamným povrchom alebo plochou, používané alebo určené na vystavenie symbolov, písmen alebo správ a zahŕňa materiál tvoriaci túto plochu, ako aj všetky oporné a prídavné časti tohto zariadenia. Zahŕňa napr. reklamné zariadenia, plochy, štíty, vývesné tabule, markízy, neónové, elektrické alebo osvetlené tabule, alebo reklamné zariadenia akéhokoľvek druhu, na ktorých môže byť reklamná správa natlačená alebo namalovaná.

„**Informačné zariadenie**“ je zariadenie oznamujúce informácie verejného záujmu, napr. pre potreby dopravno-záchranných služieb, požiarnikov, energetikov, plynárov, vodárov, spoločenských organizácií a pod.

„**Propagačné zariadenie**“ je zariadenie, ktoré informuje verejnosť s cieľom upozorniť a získať záujemcov najmä pre charitatívne, kultúrne, telovýchovno-športové, spoločenské a iné ciele.

„**Technické zariadenie**“ je zariadenie súvisiace s prevádzkou objektov, pevne umiestnené na nehnuteľnosti ako napr. vzduchotechnika, klimatizačné skrinky, satelity, vysielač GSM, rozvodné a meracie skrine, rozvody sietí, antény, vývody vykurovacích zariadení a pod.).

Zariadenie typu „A“ je prenosné zariadenie tvaru A, stojace bez pevného spojenia s pozemkom, ktoré sa denne umiestňuje pred príslušnou prevádzkou a slúžia na reklamné, propagačné a informačné účely.

„**City Light vitríny**“ sú reklamné zariadenia (konštrukcie), štandardného formátu cca 1,3 x 2,3 m, spojené pevne so zemou, alebo voľne stojace – osadené napr. v kvetináčoch.

„**Veľkoplošná reklama**“ je plošné zariadenie od rozmeroch plochy nad 1 m².

1. Umiestniť reklamné, informačné, propagačné alebo akékoľvek technické zariadenie na nehnuteľnej kultúrnej pamiatke alebo v pamiatkovom území možno len na základe rozhodnutia krajského pamiatkového úradu. Ak umiestnenie povoľuje stavebný úrad, krajský pamiatkový úrad vydá záväzné stanovisko a je v konaní stavebného úradu dotknutým orgánom (§ 30 ods.3 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov).
2. Reklamné, informačné, propagačné alebo akékoľvek technické zariadenie umiestnené na národnej kultúrnej pamiatke a nehnuteľnosti v pamiatkovom území musí zohľadňovať architektonický a estetický výraz objektu - základné členenie priečelia a jeho významné detaily³ (vstupné portály, rímsy, pilastre, balkónové zábradlia).
3. Reklamné, informačné alebo propagačné zariadenie riešiť na vysokej umelecko-remeselnej a výtvarnej úrovni s uprednostnením originálnych stvárnení.
4. Reklamné, informačné alebo propagačné technické zariadenie je nutné riešiť s použitím prevažne ušľachtilých materiálov.
5. Výška umiestnenia reklamného, informačného alebo propagačného zariadenia nesmie presiahnuť výšku kordónovej rímsy 1. nadzemného podlažia. V prípade, ak fasáda objektu nemá kordónovú rímsu, nesmú byť uvedené zariadenia a označenia prevádzok umiestňované v priestore nad 1. nadzemným podlažím.
6. Reklamné zariadenia tzv. City Light vitríny sa na území PZ v Bytči nesmú umiestňovať.
7. Umiestnenie reklamného, informačného, propagačného alebo akéhokoľvek technického zariadenie nie je možné:
  - a) na zábradliach balkónov a loggií, v parapetoch okien,
  - b) na výplniach okenných a dverných otvorov,
  - c) na rímsach,
  - d) v polohách, v ktorých by bránili výhľadom na významnú architektúru, na ozdobné prvky architektúry a pod.,
  - e) na výtvarných dielach, drobnej architektúre a na zeleni,
  - f) na strechách, atikách a štítoch,
  - g) na stĺpoch verejného osvetlenia,
  - h) na oploteniach pozemkov.
8. Plošné tabuľové reklamy krabicového typu sú neprípustné.
9. Realizácia svetelných boxov je neprípustná.
10. Označenie predajní realizovať prioritne formou nápisov zo samostatných písmen, umiestňovaných do pásov nad výkladmi a vstupmi. Vhodné sú aj priestorové reklamy situované vo výkladoch. Veľkosť reklám a kompozičné usporiadanie musí rešpektovať proporcie parteru, fasády.
11. V PZ Bytča je nutné reklamné, informačné alebo propagačné zariadenie realizovať v maximálnej možnej miere formou vývesných štítov.
12. Vývesné štíty sa smú osadiť v maximálnej výške do úrovne kordónovej rímsy prízemnia a v minimálnej výške 2200 mm nad úrovňou terénu ak sú umiestnené kolmo na fasádu objektu. Maximálny rozmer vývesných štítov môže byť v rozsahu 500 x 500 mm.

---

³§ 55 odsek 3) vyhlášky MŽP č. 532/2002 Z. z.

13. Na fasádach objektov sa smú umiestňovať len reklamné a informačné zariadenia súvisiace s prevádzkou, v objekte situovanou.
14. Pri situovaní viacerých prevádzok v jednom objekte vypracovať ucelenú koncepciu reklamných, informačných, propagačných alebo akýkoľvek technických zariadení umiestnených na uličnej fasáde.
15. V pamiatkovom území vylúčiť situovanie veľkoplošných reklám (bilboardy, bigboardy, banery, veľkoplošné obrazovky a pod.).

F.7. Požiadavky pre vybavenie pamiatkového územia sezónnymi terasami a sedeniami

1. Sezónne terasy a sedenia sú dočasnými stavbami a svojim architektonickým stvárnením, objemovými parametrami, použitými materiálmi a dôsledkami užívania nesmú znehodnocovať pamiatkové územie.
2. Situovanie sezónnych terás a sedení je viazané na letnú sezónu.
3. Osadenie letného sedenia a terás nesmie znehodnotiť povrch verejných komunikácií a priestranstiev.
4. Terasu je možné umiestniť iba pred prevádzkou, ktorá bude terasu využívať.
5. V priestore terasy nie je možné umiestňovať výčapné pulty alebo chladiace zariadenia.
6. Letné sedenia riešiť na vysokej dizajnerskej úrovni, bez nadbytočných rušivých a reklamných prvkov.
7. Vylúčiť umiestňovanie reklamných nápisov na hlavných plochách prekrytí terás – markízach. Možné je umiestniť reklamný nápis na zvislých bočných plochách markízy.
8. Vylúčiť reklamné nápisy na oploteniach terás.
9. Umiestnenie letných terás nesmie rušiť siluetu, panorámu a architektonické dominanty PZ Bytča.
10. Letné terasy, ktoré vyžadujú väčší záber verejného priestranstva, je možné umiestniť priestore severozápadného nárožia Námestia SR, pre ktoré je už táto časť vyhradená.

F.8. Požiadavky pre umiestnenie zariadení technickej infraštruktúry

1. Zariadenia technickej infraštruktúry (plynomery, ELI rozvodné skrinky, trafostanice, klimatizačné jednotky, satelitné a telekomunikačné zariadenia, kolektory a iné) neumiestňovať v pohľadovo prístupných polohách uličného interiéru, v nevyhnutných prípadoch ich vizuálne pôsobenie eliminovať farebným, alebo materiálovým zosúladením s objektom, na ktorom sú umiestnené.

G. Prezentácia pamiatkového fondu PZ Bytča

1. Súčasťou komplexnej ochrany pamiatkového fondu PZ Bytča je aj vhodná prezentácia pamiatkového fondu in situ, ale tiež formou propagácie v printových, audiovizuálnych a iných médiách.
2. Je potrebné propagovať pamiatkový fond PZ Bytča ako kultúrne dedičstvo, ktorého zachovanie nie je len zákonnou, kultúrnou, ale aj morálnou povinnosťou každého človeka. Je potrebné poukazovať na skutočnosť, že v prípade poškodenia alebo zničenia pamiatkového fondu nie je možné zabezpečiť jeho primeranú náhradu – pamiatkový fond predstavuje jedinečné kultúrne bohatstvo, ktoré je poškodením alebo zničením neobnoviteľné.

H. Všeobecné záverečné ustanovenia

H.1. Spolupráca a účasť orgánov, organizácií a samosprávy na regenerácii pamiatkového územia

1. Za účelom zachovania, regenerácie a prezentácie Pamiatkovej zóny Bytča je nevyhnutná úzka súčinnosť a komplexná spolupráca orgánov štátnej správy, obecnej samosprávy a verejnej správy. Prioritný záujem na zachovaní pamiatkového fondu a regenerácii pamiatkovej zóny je kladený na miestne štruktúry – Mesto Bytča v spolupráci s príslušnými odbormi Žilinského samosprávneho kraja, Regionálnej a rozvojovej agentúry, inými odbornými inštitúciami a občianskymi združeniami.
2. Najdôležitejšia a najzodpovednejšia úloha pri zachovaní a regenerácii pamiatkového fondu pamiatkového územia je v rukách vlastníkov národných kultúrnych pamiatok a ostatných nehnuteľností v pamiatkovom území – fyzických, resp. právnických osôb, ktorých spolupráca s príslušnými štátnymi orgánmi, organizáciami a samosprávou je základným predpokladom zachovania a regeneráciu pamiatkového fondu na území PZ Bytča.
3. Úlohy Krajského pamiatkového úradu Žilina pri zabezpečovaní ochrany a regenerácie PZ Bytča určuje zákon NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov. Krajský pamiatkový úrad je podľa § 11, ods. 1. v prvom stupni vecne príslušným správnym orgánom, ktorý rozhoduje o právach a povinnostiach právnických osôb a fyzických osôb na úseku ochrany pamiatkového fondu. Krajský pamiatkový úrad ďalej podľa § 11 ods. 2:
  - a) sleduje stav a využívanie pamiatkového fondu a vykonáva štátny dohľad nad zabezpečením ochrany pamiatkového fondu,
  - b) vypracúva podklady súvisiace s prípravou územnoplánovacej dokumentácie pre príslušné orgány štátnej správy a spolupracuje s nimi pri príprave projektovej a reštaurátorskej dokumentácie na záchranu a obnovu kultúrnych pamiatok a pamiatkových území,
  - c) poskytuje krajským úradom a obvodným úradom na ich požiadanie, ako aj samosprávnym krajom a obciam výpisy z Ústredného zoznamu pamiatkového fondu (ďalej len “ústredný zoznam”) podľa ich územných obvodov,
  - d) usmerňuje činnosti právnických osôb a fyzických osôb pri záchrane, obnove a využívaní pamiatkového fondu a poskytuje im odbornú a metodickú pomoc,
  - e) v nevyhnutných prípadoch zabezpečuje dočasnú odbornú úschovu hnutel'ných kultúrnych pamiatok,
  - f) poskytuje obci metodickú a odbornú pomoc pri evidovaní miestnych pamätihodností obce,
  - g) sleduje dodržiavanie tohto zákona a prijíma opatrenia na odstránenie nedostatkov pri ochrane pamiatkového fondu,
  - h) ukladá pokuty podľa § 42 a 43 zákona.
3. Úlohy a spoluprácu samosprávneho kraja a obce so štátnymi orgánmi pri zabezpečení podmienok na zachovanie, ochranu, obnovu a využívanie pamiatkového fondu určuje zákon NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov. Podľa § 13 cit. zákona samosprávny kraj vo svojom územnom obvode vytvára podmienky na ochranu pamiatkového fondu, vyjadruje sa k návrhom na vyhlásenie a zrušenie

pamiatkových území a spolupracuje s orgánmi štátnej správy na ochranu pamiatkového fondu pri záchrane, obnove a využívaní kultúrnych pamiatok a pamiatkových území. Podľa § 14, ods. 1. cit. zákona obec vytvára všetky podmienky potrebné na zachovanie, ochranu, obnovu a využívanie pamiatkového fondu na území obce. Podľa § 14, ods. 2. cit. zákona obec:

- a) dbá, aby vlastníci kultúrnych pamiatok konali v súlade s týmto zákonom,
- b) koordinuje budovanie technickej infraštruktúry sídiel s pamiatkovým územím,
- c) spolupôsobí pri zabezpečovaní úprav uličného interiéru a uličného parteru, drobnej architektúry, historickej zelene, verejného osvetlenia a reklamných zariadení tak, aby boli v súlade so zámermi na zachovanie a uplatnenie hodnôt pamiatkového územia,
- d) podporuje iniciatívy občanov a občianskych združení pri ochrane pamiatkového fondu,
- e) na základe výpisov z ústredného zoznamu vedie evidenciu pamiatkového fondu na území obce.

Podľa § 14, ods. 3. pamiatkového zákona obec môže utvárať zdroje na príspevky vlastníkom na záchranu a obnovu kultúrnych pamiatok nachádzajúcich sa na území obce. Podľa § 14, ods. 4. cit. zákona obec môže rozhodnúť o vytvorení a odbornom vedení evidencie pamätihodností obce. Do evidencie pamätihodností obce môžu byť zaradené okrem hnutelných vecí a nehnuteľných vecí aj kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, zemepisné a katastrálne názvy, ktoré sa viažu k histórii a osobnostiam obce. Zoznam evidovaných pamätihodností obce predloží obec na odborné a dokumentačné účely krajskému pamiatkovému úradu; ak ide o nehnuteľné veci, predloží zoznam aj stavebnému úradu.

I. Záver

Zásady ochrany pamiatkového územia Pamiatkovej zóny Bytča boli spracované na základe Usmernenia Pamiatkového úradu SR k spracovaniu výskumnej dokumentácie pamiatkových území transformovaného na dlhodobo uplatňovaný a zaužívaný osobitný prístup orgánu ochrany pamiatkového fondu v PZ Bytča.

Zásady sú podľa § 29 Zákona NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov súčasťou priemetu ochrany kultúrnych hodnôt územia, ktorý je podkladom na spracovanie územno-plánovacej dokumentácie podľa osobitného predpisu.

Zásady ochrany pamiatkového územia sú odborným dokumentom na vykonávanie základnej ochrany pamiatkového územia, ktorými orgány štátnej správy a orgány územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkami nehnuteľností zabezpečia zachovanie pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb a urbanistických súborov a vhodné technické vybavenie pamiatkového územia.

J. Aktualizácia zásad pamiatkovej starostlivosti

Zásady ochrany pamiatkového územia Pamiatková zóna Bytča budú aktualizované:

- v prípade, ak v praxi dôjde k nejasnostiam v zásadných metodických prístupoch k ochrane pamiatkového fondu na území pamiatkovej zóny,
- v prípade, že zásady neurčujú metodický prístup k zásadným okruhom ochrany obnovy a prezentácie pamiatkového fondu na území pamiatkovej zóny,
- na základe zásadného rozšírenia poznania a zvýšenia úrovne vedeckých disciplín týkajúcich sa ochrany pamiatkového fondu,
- v prípade zásadných urbanistických, architektonických, funkčných a iných zmien územia.

Zásady ochrany Pamiatkovej zóny Bytča je potrebné aktualizovať s optimálnou periodicitou a v potrebnom rozsahu, najmenej však raz za päť rokov.

K. Grafická časť Zásad ochrany pamiatkového územia PZ mesta Bytča

Zoznam výkresov:

1. Územný priemet zásad ochrany pamiatkového územia M 1 : 2 000
2. Širšie vzťahy s vymedzením hraníc pamiatkovej zóny Bytča M 1 : 2 000, podkladová mapa – analógová katastrálna mapa, 1:1000
3. Výsek z prvého a tretieho vojenského mapovania
4. Výsek z druhého vojenského mapovania
5. Historická katastrálna mapa z roku 1873

L. Prílohy

1. Pamiatková zóna mesta Bytča - Zásady ochrany pamiatkového územia – Fotodokumentácia
2. DVD nosič – textová časť, fotografická príloha a grafická časť PZ mesta Bytča – 1 ks

Autori fotografií: Ing. arch. Martina Magová
    Ing. Mariana Lehutová

Miesto uloženia: Archív PÚ SR, Archív KPÚ Žilina

M. Právne normy

- DEKLARÁCIA Národnej rady Slovenskej republiky o ochrane kultúrneho dedičstva, Zbierka zákonov Slovenskej republiky č. 91 / 2001, čiastka 39 z 20. marca 2001
- ZÁKON Č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov
- VYHLÁŠKA Ministerstva kultúry Slovenskej republiky z 12. novembra 2002, ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu, Zbierka zákonov č. 16/2003, Čiastka 8
- Zákon č. 479/2005 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov a o zmene a o doplnení niektorých zákonov
- Zákon č. 200/1994 Z. z. o Komore reštaurátorov a o výkone reštaurátorskej činnosti jej členov
- Zákon č. 138/1992 Zb. o autorizovaných architektoch a autorizovaných stavebných inžinieroch v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov
- Benátska charta, Ochrana a obnova pamiatok a pamiatkových sídel, Benátky 1964. In: Ochrana kultúrneho dedičstva v medzinárodných dokumentoch ICOMOS, 1.diel – Charty a odporúčania, Bratislava 2003. s. 9-12
- Ludové stavebné dedičstvo, Mexiko 1999. In: Ochrana kultúrneho dedičstva v medzinárodných dokumentoch ICOMOS, 1.diel – Charty a odporúčania, Bratislava 2003. s. 77-79
- Zabezpečovanie ochrany archeologického dedičstva, Lausanne 1990. In: Ochrana kultúrneho dedičstva v medzinárodných dokumentoch ICOMOS, 1.diel – Charty a odporúčania, Bratislava 2003. s. 34-40
- Zásady ochrany historických drevených budov, Mexiko 1999. In: Ochrana kultúrneho dedičstva v medzinárodných dokumentoch ICOMOS, Charty, smernice a rezolúcie, Bratislava 2003. s. 9-12